

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU'NUN
ÇOCUKLARLA VE GENÇLERLE İLETİŞİM
VE İLİŞKİLERİNİ GÜÇLENDİRME EĞİTİM PROGRAMI

HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM

11-14 YAŞ AKRAN EĞİTİMİ KILAVUZU

Bu eser, UNICEF'in teknik ve finansal desteği ile Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) ile süregelen işbirliği çerçevesinde hazırlanmıştır.
Eserin tüm telif ve yayın hakları Kamu Denetçiliği Kurumu ve UNICEF'e aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Eserde yer alan ifadeler UNICEF'in politika veya görüşlerini temsil etmemektedir.
Para ile satılamaz.

AKRAN EĞİTİMCİSİNİN

ADI SOYADI :
OKULU :
SINIFI :
YAŞI :

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
BÖLÜM 1: AKRAN EĞİTİMLERİ	8
BÖLÜM 2: EĞİTİM TEKNİK VE YÖNTEMLERİ	12
BÖLÜM 3: ÇOCUK HAKLARI VE KDK	16
I. Hak Kavramı ve Çocuk Hakları.....	17
II. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	18
III. Hak İhlali Kavramı ve Çocuk Haklarının İhlal Edilmesi	22
BÖLÜM 4: AKRAN EĞİTİMİNİN PLANLANMASI VE VERİLMESİ	28
BÖLÜM 5: HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM EĞİTİMİ	32
OTURUM 1: Haklarımız.....	33
OTURUM 2: Haklar ve Sorumluluklar	37
OTURUM 3: Hak İhlali ve Kamu Denetçiliği Kurumu	41
EKLER	50
EK 1: Planlama Tablosu	51
EK 2: Katılımcı Listesi	52
EK 3: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	53
EK 4: Benim İçin Çok Önemli Olan Şeyler.....	57
EK 5: Haklarımız ve Sorumluluklarımız 1	58
EK 6: Haklarımız ve Sorumluluklarımız 2	59
EK 7: Haklarımız ve Sorumluluklarımız 3	60
EK 8: 11-14 Yaş Akran Eğitimi Raporu	61

GİRİŞ

Haklarımı Öğreniyorum Eğitimi Nedir?

Çocuk Hakları İhlalleri ve KDK Eğitimi, Kamu Denetçiliği Kurumu (kısaca KDK) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (kısaca UNICEF) iş birliği ile yürütülen **Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı** kapsamında, çocukların, ergenlerin ve gençlerin haklarını öğrenmelerini ve KDK'yı tanımalarını amaçlayan bir eğitimidir.

Haklarımı Öğreniyorum Eğitim Kılavuzu Kimler İçin Hazırlandı?

Haklarımı Öğreniyorum Eğitim Kılavuzu 11-14 yaş arası akran eğitimcisi olmak isteyen çocuklar için hazırlanmıştır.

Akran, size benzer özellikleri olan diğer yaşlılarınız, yani aynı yaşlarda olan diğer çocuklardır. **Akran eğitimi** de, bu Kılavuz'da yer alan "Haklarımı Öğreniyorum" eğitiminin diğer çocuklara aktarılmasıdır. Diğer bir deyişle, sizlerin bu Kılavuz'da yer alan bilgileri diğer çocuklarla paylaşmanızdır.

Haklarımı Öğreniyorum Eğitim Kılavuzu Nasıl Hazırlandı?

Eğitim Kılavuzu, 11-14 yaş arası 19 katılımcının katıldığı bir grup çalışmasının sonuçlarına göre hazırlanmıştır. Bu grup çalışmasında katılımcılardan, kılavuzun içeriği ve tasarımına ilişkin görüşleri alınarak, siz akran eğitimcileri için renkli, anlaşılır, eğitimlerin nasıl verileceğini adım adım anlatan bu Kılavuz ortaya çıkmıştır. Ayrıca Ankara'nın çeşitli ilçelerindeki 7 ortaokuldan katılan 11-14 yaş arası öğrencilerle yapılan eğitim çalışmaları ve onlardan alınan geri dönüşlerle Kılavuz son haline getirilmiştir.

Haklarımı

Öğreniyorum Eğitimi;

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı kapsamında, gençlerin çocuk haklarını ve hak arama yollarını öğrenmelerini amaçlayan bir eğitimidir.

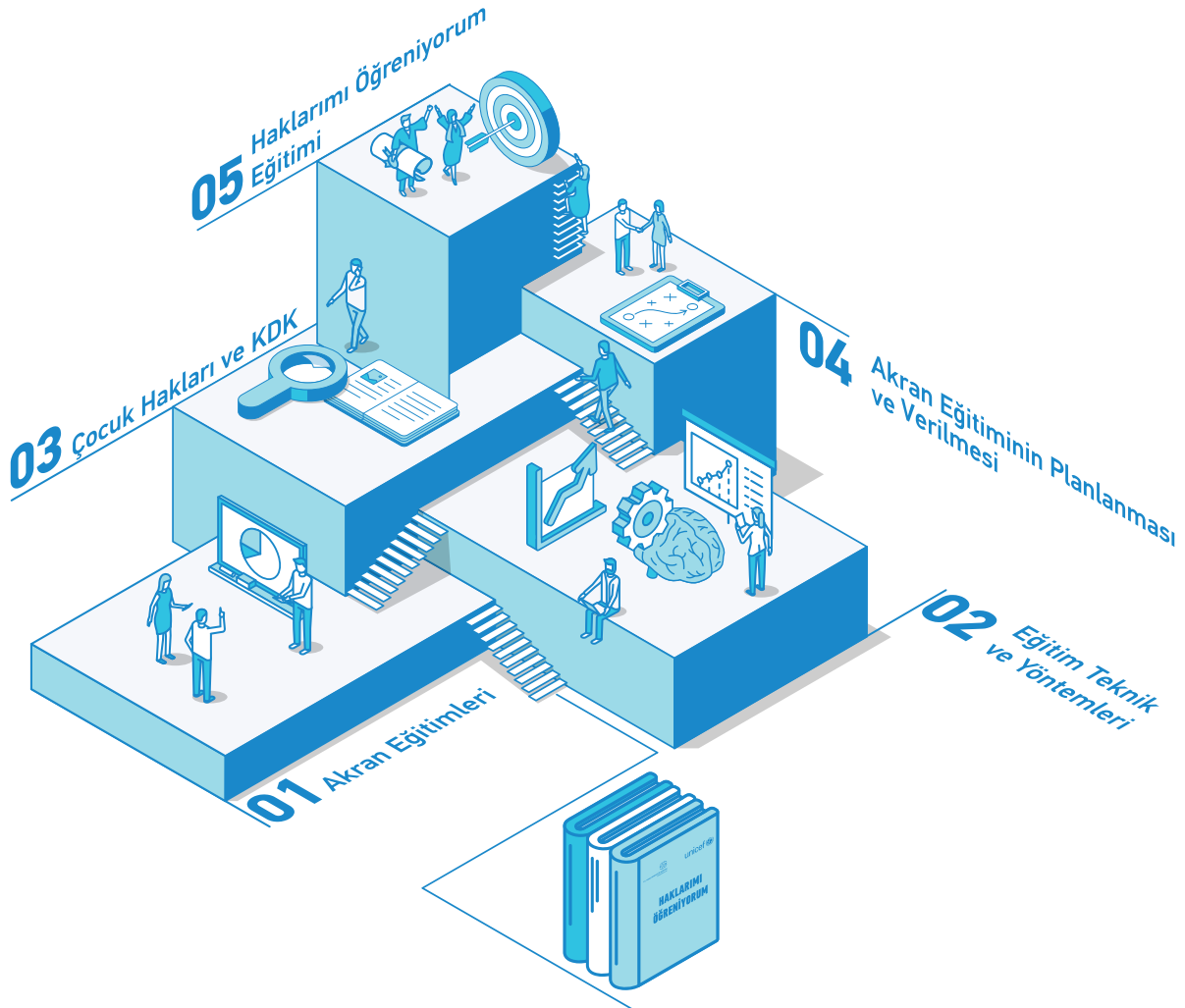
Kılavuz Neleri İçeriyor?

Kılavuz, şu anda okuduğunuz Giriş Bölümü hariç 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm, akran eğitiminin tanımını ve iyi bir akran eğitimcisinde bulunması gereken becerileri ele alarak, bu becerilerin neler olduğunu ve nasıl bu becerileri kazanabileceğinizi açıklamaktadır. İkinci Bölümde eğitimde kullanabileceğiniz teknikler bulunmaktadır. Bu teknikler, katılımcıların eğlenerek, kavrayarak ve yaparak öğrenmelerine yardımcı olan tekniklerdir. Çocuk haklarını, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni ve KDK'nın görev ve yetkilerini ele alan Üçüncü Bölüm, eğitimde yararlanacağınız tüm bilgileri kapsamaktadır. Dördüncü Bölüm, akran eğitimlerinin nasıl planlanacağını ve eğitimlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapılacağına odaklanmaktadır. Beşinci Bölüm ise Haklarımı Öğreniyorum oturumlarını kapsamakta ve oturumları adım adım nasıl yürüteceğinizi açıklamaktadır.

Haklarımı Öğreniyorum Eğitimleri Nasıl Verilecek?

Eğitimler, okullarınızda, rehber öğretmenlerinizin gözetiminde ve desteğinde sizler tarafından verilecektir. Rehber öğretmenleriniz sizlere planlamada, eğitimin düzenlenmesinde destek sağlayacaklar ve eğitim sonunda sizlere eğitimle ilgili geribildirimlerini vereceklerdir. Rehber öğretmenlerinizin vereceği geribildirimler akran eğitimcisi olarak kendinizi geliştirmeniz içindir.

Bu eğitim programını okullarınızda sunabileceğiniz gibi katıldığınız diğer sosyal etkinliklerde, çocuk hakları ile ilgili proje ve çalışmalarınızda, sivil toplum faaliyetlerinizde, yaşadığınız çevrede bulunan kültür ve gençlik merkezleri gibi çeşitli etkinlik ortamlarında çocuk hakları konusunda farkındalık oluşturma ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmek için akranlarınıza yönelik uygulayabilirsiniz. Kamu Denetçiliği Kurumu hem çocuk hakları alanında yapacağınız farkındalık çalışmalarını hem de bu çalışmalarda KDK ve KDK Çocuk tanıtımına yer vererek daha fazla akranınıza ulaşma çabalarını desteklemektedir.

BÖLÜM 1:

AKRAN EĞİTİMLERİ

Akran Eğitimi Nedir?

Akran sizlere yakın yaşları ve benzer özellikleri olan arkadaşlarınızdır. Örneğin; ortaokul öğrencileri ya da 7. sınıfta olanlar bir akran grubudur. Akran eğitimi, birbirinizden bir şeyler öğrenmenin bir yoludur.

Bu program; sizlerin, rehber öğretmenlerinizin desteği ile okulunuzdaki arkadaşlarınıza çocuk hakları ve KDK'ya ilişkin öğrendiğiniz bilgileri paylaşmanızı kap-

samaktadır. Böylece, arkadaşlarınız da çocuk haklarının neler olduğunu ve hak ihlalleri ile karşılaştıklarında KDK'ya nasıl başvurabileceklerini öğreneceklerdir.

Akran eğitimi, birbirinizden bir şeyler öğrenmenin bir yoludur.

İyi Bir Akran Eğitimcisi Olmak İçin Nelere Dikkat Etmeniz Gerekir?

İyi bir akran eğitimcisi olmak için aşağıdaki noktalara dikkat etmeniz yeterlidir.

Çocuk haklarını öğrenin ve başkalarının haklarına saygı gösterin:

Çocuk hakları konusunda eğitim verdiğiniz için Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (Bölüm 3 ve EK-3) yer alan hakları öğrenmeniz, haklarınıza sahip çıkmanız ve başkalarının haklarına da saygı göstermeniz önemlidir. Tüm çocukların eşit olduğunu ve aynı haklara sahip olduğunu unutmayın.

Kendinize güvenin:

Bir akran eğitimcisi olarak, çocuk hakları ve KDK konusundaki bilginize ve becerilerinize güvenin. Ancak bu, her konuda bilginizin olması demek değildir. Bu nedenle, bilmediğiniz bir soru geldiğinde bilmediğinizi ama bu soruyu araştıracağınızı söyleyebilirsiniz.

Etkili iletişim becerilerini kullanın:

Başkalarını dinlerken önyargılı olmayın ve iyi bir dinleyici olun. İyi bir dinleyici olmak için:

- Dinlerken konuşan kişiye doğru dönün.
- Konuşan kişiye bakın ve başka bir işle uğraşmayın.
- Ne söylendiğine dikkat edin. Gerekliyse daha iyi anlamak için sorular sorun.
- Kendinizi konuşanın yerine koyarak onun duygularını anlamaya çalışın.
- Konuşanın sözünü kesmeyin. Onun sözünün bittiğinden emin olunca konuşun.

Empati kurmaya özen gösterin:

Empati; kendimizi karşıdaki kişinin yerine koyarak onun neler hissettiğini, neler yaşadığını ve neler düşündüğünü anlamaya çalışmaktır. Empati yapabilmek için:

Kendinizi karşıdaki kişinin yerine koyun ve kendinize şu soruyu sorun: “Ben onun yerinde olsaydım neler hissederdim / düşündüm / yaşırdım?”

Onun yaşadıklarını anladıktan sonra “Şu anda çok mutlu olmalısın”, “Bu senin için zor olmalı” gibi ifadelerle onu anladığınızı ifade edin.

Akran eğitiminin bazı güçlükleri olduğunu dikkate alın:

Eğitimler konusunda bazen güçlüklerle karşılaşabilirsiniz. Bu güçlüklerin neler olabileceği ve bunları nasıl yenebileceğiniz aşağıda verilmiştir:

- Akran eğitiminde zamanı verimli kullanmak önemlidir. Bunun için rehber öğretmeninizle ve diğer akran eğitimcisi arkadaşlarınızla iyi bir planlama yapın ve sorumluluklarınızı paylaşın.
- Bazen akranlarınız eğitim alma konusunda gönülsüz olabilir. Akranlarınızın eğitimlere katılımlarını sağlamak için iletişim ve ikna becerilerinizi kullanmanız önemlidir. Eğitimlerinizi tanıtırken; bu eğitimin neden önemli olduğunu, onlara ne kazandıracağını, eğitimin ders gibi olmayacağını ve etkinliklerin yapılacağı bir eğitim olacağını açıklamak, akranlarınızın eğitime katılma konusunda ikna olmalarına yardımcı olacaktır.
- Eğitimler bazen istediğiniz gibi gitmeyebilir. Bazen katılımcıların sıkıldığını, size tepki vermediklerini ya da eğitime aktif katılmadıklarını görebilirsiniz. Böyle zamanlarda bir ısınma oyunu oynamak, farklı eğitim yöntem ve tekniklerini kullanmak işe yarayabilir.

Geribildirim almayı ve vermeyi öğrenin:

Yapıcı geribildirimlere açık olun ve bunları kendinizi geliştirmek için kullanın. Aynı şekilde siz de yapıcı geribildirimler vermeye özen gösterin. Geribildirim verirken iki yıldız bir dilek yöntemini kullanın.

- Diyelim ki, eğitimi birlikte verdiğiniz arkadaşınıza geribildirim vereceksiniz. Önce ne kadar küçük olursa olsun söylenene ya da yapılane ilişkin olumlu bir yorum yapın. Örneğin, “Bence eğitime çok iyi hazırlanmışsın.”
- Sonra bir dahaki sefere neyin daha iyi yapılmasını istiyorsanız o konuda öneriler verin. Örneğin, “Belki bir dahaki sefere heyecanını yenmek için eğitimdən önce birkaç kez derin nefes alabilirsin”.
- Son olarak kişi ya da kişilerin kendilerine ilişkin olumlu bir şey söyleyin. Örneğin, “Bence sen çok iyi bir eğitimcisin”.

Akran eğitimcisi,
geribildirimlere açıktır
ve kendisi de
**yapıcı geribildirimler
vermeye özen gösterir.**

BÖLÜM 2:

EĞİTİM TEKNİK VE YÖNTEMLERİ

Farklı eğitim teknikleri, katılımcıların eğitime aktif bir biçimde katılmalarını ve daha etkin bir biçimde öğrenmelerini sağlarlar. Bu nedenle, Haklarımı Öğreniyorum Eğitiminde farklı eğitim teknikleri kullanılmaktadır. Sizlerin de eğitimlerinizde kullanacağınız bu teknikler aşağıda verilmiştir.

I. Soru – Cevap Yöntemi

Haklarımı Öğreniyorum Eğitimi'nde, soru-cevap yöntemi sıklıkla kullanılmaktadır. Soru-cevap yönteminin amaçları aşağıda verilmiştir:

- Bilgi almak: "Akran eğitimi nedir?"
- Yeni bir konuya giriş yapmak: "Şimdi stresle baş etme becerilerini konuşacağız. Peki, stres deyince ne anlıyorsunuz?"
- Katılımcıların etkin katılımı: "Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Kim paylaşmak ister?"
- Katılımcıların konu hakkında daha derin düşünmesini sağlamak: "Böyle düşünmenizin nedeni nedir?"
- Konuya açıklık getirmek ve yanlış anlamayı önlemek: "Bunu mu demek istiyorsunuz?", "Bununla neyi anlatmak istediniz?"
- Katılımcıların konuyu farklı bir şekilde ele almalarına olanak vermek: "Siz onun yerinde olsaydınız neler hissederdiniz?", "Sen o arkadaşının yerinde olsaydın ne yapardın?"

**Doğru zamanda
doğru sorular sormak**
bir eğitimde çok önemlidir.

II. Oyun Yöntemi

Eğitimde oyunlar çeşitli amaçlarla oynanır. Bazen eğitimlerin başında katılımcıların rahatlamasını ve birbirleriyle kaynaşmalarını sağlamak için oynanır. Bazen de eğitimin herhangi bir yerinde katılımcılar dikkatlerini ya da enerjilerini kaybedebilirler. Böyle anlarda onların dikkatini yeniden toplamak ve canlandırmak için

bir oyun oynamanız uygun olacaktır. Oyun yöntemini kullanırken, katılımcıları zorlamamanız, onların incinmesine ve alay konusu olmasına izin vermemeniz önemlidir. Aşağıda eğitimde kullanabileceğiniz alternatif oyunlar verilmiştir.

ALTERNATİF OYUNLAR

EBEYİ BUL

Amaç: Katılımcıların kaynaşmasını sağlamak; katılımcıları canlandırmak

Süre: 10 dakika

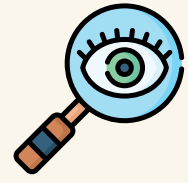
Akış:

1. Hadi gelin bir oyun oynayalım. Bu oyun için bir gönüllüye ihtiyacımız var (Gönüllü olanlardan birisini seçin). Şimdi gönüllü arkadaşımızı dışarı çıkarıyoruz.

2. (Gönüllü katılımcı dışarı çıktıktan sonra katılımcılara oyunu anlatın). Şimdi aramızdan birisini ebe olarak seçeceğiz. Bu ebe'nin göz kırptığı kişiler oyun dışı kalacak. Gönüllü arkadaşımız içeri geldiğinde odada dolaşmaya başlayacağız ve ebe olan arkadaşımız gönüllü arkadaşımız görmeden sizlere göz kırpmaya başlayacak. Göz kırptığı olduğu yere oturacak ve oyun dışı kalacak. Bu arada gönüllü arkadaşımız ebe'nin kim olduğunu bulmaya çalışacak. Anlaştık mı? Kim ebe olmak ister? (Gönüllülerden birisini seçin).

3. (Dışarı çıkardığınız katılımcıyı içeri alın ve ona da açıklama yapın). Aramızda bir ebe var ve o bir göz kırpmayla arkadaşlarını oyun dışında bırakıyor. Senin görevin bu ebeyi bulmak. Başlayalım mı? Ayağa kalkalım ve odada dolaşmaya başlayalım arkadaşlar.

4. (Katılımcı ebeyi bulana kadar odada dolaşmaya devam edin. Zamanınız varsa bir tur daha oynayın).

LİDER KİM?

Amaç: Katılımcıların kaynaşmasını sağlamak; katılımcıları canlandırmak

Süre: 10 dakika

Akış:

1. Arkadaşlar bir oyun oynayacağız. Aramızdan bir gönüllüye ihtiyacım var. Kim olmak ister? (Gönüllüler arasından birisini seçin). Şimdi gönüllü arkadaşımızı dışarı çıkarıyoruz.

2. (Gönüllü katılımcı dışarı çıktıktan sonra katılımcılara oyunu anlatın). Aramızdan birisi lider olacak. Kim lider olmak ister? (Gönüllülerden birisini seçin). Şimdi bir halka oluşturalım. Arkadaşımız içeri girdiğinde onu ortaya alacağız ve halkanın etrafında yürümeye başlayacağız. Lider olan arkadaşımız ebe görmeden bir hareket yapmaya başlayacak. Bu hareket, elleri havaya kaldırmak, elleri çırpma ya da koşmaya başlamak gibi bir hareket olabilir. Biz liderimizi belli etmeden izlemeye başlayacağız. O yeni bir hareket yaptığında biz de o hareketi yapmaya başlayacağız ve ebe liderin kim olduğunu bulmaya çalışacak. Anlaştık mı?

3. (Ebeyi içeri alın ve ona da açıklama yapın). Grup içinde bir liderimiz var. O lider bir hareket başlatacak ve hepimiz onun yaptığı hareketi yapmaya başlayacağız. Senden istediğimiz liderin kim olduğunu bulman. 3 tahmin hakkın var. Bilirsen lider ebe olacak. Bilemezsen hakkını kaybedeceksin. Hadi başlayalım.

4. (Ebe 3 tahminde lideri bulursa lideri ebe yapın. Bulamazsa yeni bir ebe ve lider seçerek bir tur daha oynayın).

BÖLÜM 3:

ÇOCUK HAKLARI VE KDK

I. HAK KAVRAMI VE ÇOCUK HAKLARI

Hak nedir?

Bir kişinin veya varlığın, doğuştan sahip olduğu, hukuki açıdan koruma altına alınmış kazanımların tümüdür. Örneğin; eğitim hakkı, sağlık hakkı gibi.

İnsan hakları nelerdir?

İnsan hakları; tüm insanların hiçbir ayırım gözetmek-sizin doğdukları andan itibaren sahip oldukları haklar-dır. İnsan hakları, insanların en iyi şekilde yaşamasını sağlarlar.

- ▶ İnsan haklarında ulus, dil, din, ırk, etnik köken, cin-siyet ayrımı yoktur.
- ▶ İnsan hakları devredilemez ve vazgeçilemezdir.
- ▶ İnsan haklarının korunmasında ve hayata geçiril-mesi konusunda devletlerin sorumlulukları vardır.

Çocuk hakları kavramı nedir?

Tüm insanlar gibi çocuklar da bağımsız hak sahibidir. Çocuk hakları; tüm çocukların devredilemez ve vazge-çilemez, yalnızca çocuk olmalarından kaynaklı olarak sahip oldukları haklardır. Çocuk hakları tüm çocukla-rın; sağlıklı koşullarda gelişmesi, potansiyellerini ger-çekleştirmesi, şiddetten, yoksulluktan uzak yaşaması için oluşturulmuş haklardır. Bu hakların korunması ve hayata geçirilmesi; ebeveyn veya velilerin, kamu ida-relerinin ve devlet aktörlerinin ortak sorumluluğudur.

Çocuk haklarının ayrıca düzenlenmesinin nedenleri nelerdir?

İnsan hakları içerisinde çocuk haklarına da yer verilme-sine rağmen “çocukların insan hakları” ayrıca tanımlan-mış ve ayrı bir sözleşme ile garanti altına alınmıştır.

Çocuklar için ayrı bir haklar sözleşmesi olmasının bazı nedenleri vardır. Çünkü;

- ▶ Çocuklar gelişimlerinin özel dönemindedirler.
- ▶ Çocuk olmalarından kaynaklı farklı ihtiyaçları vardır.
- ▶ Çocuklar şiddetin her türüsüne maruz kalma açıs-ından yetişkinlerden daha dezavantajlı durumdadırlar.

İnsan hakları içerisinde
çocuk haklarına da
yer verilmesine rağmen
**“çocukların insan
hakları”**

ayrıca tanımlanmış ve
ayrı bir sözleşme ile garanti
altına alınmıştır.

II. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (kısaça BM Çocuk Hakları Sözleşmesi-ÇHS), 20 Kasım 1989 yılında imzaya açılmıştır. Türkiye Sözleşme'yi 1995 yılında onaylamıştır. Türkiye bu Sözleşme'yi onaylayarak ülkedeki tüm çocukların haklarını garanti altına almaya, korumaya, ülkedeki yasal düzenlemeleri çocuk haklarının korunması doğrultusunda düzenlemeye söz vermiştir.

Sözleşme bugüne kadar 196 ülke tarafından onaylanarak, dünyada en çok ülke tarafından onaylanan uluslararası sözleşme olmuştur.

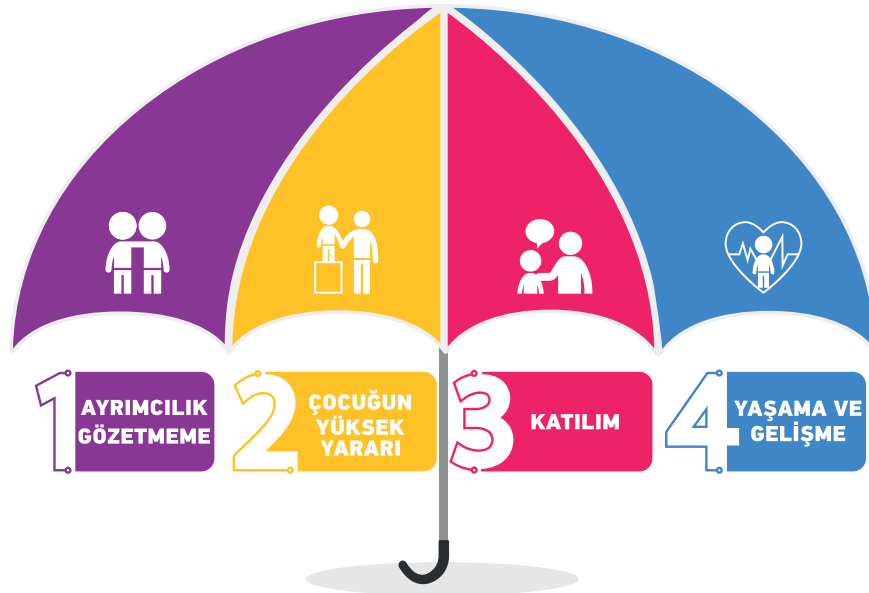
Sözleşme'nin üç güçlü yönü bulunmaktadır.

- ÇHS; devletlerin vatandaşı olsun olmasın, kendi topraklarında bulunan tüm çocuklar için geçerlidir. Örneğin geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklar gibi.
- ÇHS; başta devletler olmak üzere, anne babalar ya da çocuğa bakım veren yetişkinler ve toplumun çocuk hakları ile ilgili görevlerinin neler olduğunu anlatmaktadır.
- ÇHS; dünyadaki çocuklara en iyi olanakları sunmaya çalışır.

Sözleşme'de çocukların yaşama, eğitim, sağlık, oyun, katılım gibi çok sayıda hakkı yer almaktadır.

Şemsiye Haklar Nedir?

Çocuk Hakları Sözleşmesi toplam 54 maddeden oluşur. Bunların 42 tanesi çocuk haklarına ve geri kalan maddeler de devletlerin çocuk haklarını nasıl koruyacaklarına ve uygulayacaklarına ilişkin maddelerdir. ÇHS'deki tüm haklar, rehber ya da şemsiye haklar olarak bilinen 4 temel ilke göz önünde bulundurularak uygulanmalıdır.

Şekil 1: Şemsiye haklar

Sözleşme’de Yer Alan Haklar

Madde 1-Çocuğun Tanımı: ÇHS’ye göre, 18 yaşın altındaki tüm bireyler çocuktur ve Sözleşme’de belirtilen tüm haklara sahiptir.

Madde 2-Ayrımcılıktan Korunma Hakkı: Sözleşme; etnik kökeni, toplumsal cinsiyeti, dini, sakatlık durumu, düşünce veya söylemleri, ailevi durumları her ne olursa olsun tüm çocuklar için geçerlidir.

Sözleşmeye taraf olan devletlerin, hiçbir ayırım yapmadan kendi topraklarındaki bütün çocuklara Sözleşme’de yer alan hakları tanınması gerekmektedir.

Engelli çocuklar, mülteci çocuklar, erken yaşta evlendirilen çocuklar, çalışan çocuklar gibi bazı çocuklar farklılıkları ya da içinde bulundukları koşullar nedeniyle daha fazla ayrımcılığa maruz kaldığından haklarını kullanabilmeleri için farklı düzenlemelere ihtiyaç duyabilirler.

Madde 3-Çocuğun Yüksek Yararı: Çocuklara yönelik tüm uygulamalarda ve alınan kararlarda, Devletler ve tüm yetişkinler çocuk için en iyi olanı yapmak ve eylemlerinde ona zarar vermeyecek yolu seçmek zorundadırlar.

Madde 4-Hakların Uygulanması: Devletler, çocuk haklarının korunması ve uygulanması için her türlü önlemi alırlar.

Madde 5-Ana-Babanın Yol Gösterme Görevine Saygı Duyma: Devletler, bu Sözleşme’nin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, veya çocuktan hukuken sorumlu kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.

Madde 6-Yaşama ve Gelişme Hakkı: Yaşama hakkı her çocuğun temel hakkıdır. Devlet ve hükümetler, çocuğun hayatta kalması ve sağlıklı gelişebilmesi için mümkün olan çabayı göstermelidir. İnsan hakları içerisinde değer sırası bakımından yaşam hakkı birinci sırada yer alır.

Çocuğun hayatta kalması yanında gelişmesi için de mümkün olan çaba gösterilmesi gerekmektedir. Gelişme hakkı, çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişiminin sağlıklı bir biçimde tamamlanmasını kapsar.

Madde 7-İsim, Vatandaşlık ve Ana-Baba Tarafından Bakım Hakkı: Nüfusa kayıt, bir çocuğun varlığının devlet tarafından kabul edilmesi anlamını taşır. Devlet tüm çocukların nüfusa kaydını sağlamalıdır. Tüm çocuklar doğumdan hemen sonra nüfusa kaydettirilme, bir isme sahip olma, vatandaşlık kazanma ve ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahiptir.

Madde 8-Kimliğin Korunması Hakkı: Çocukların kimliklerini, uyruklarını, isim ve aile bağlarını koruma hakkı vardır. Hiç kimse bunları zorla değiştiremez.

Madde 9-Aile ile Yaşama Hakkı: Çocuk, kendisine kötü davranılmadığı (yani şiddetin hiçbir türüne maruz bırakılmadığı) ve ihmal edilmediği (ihtiyaçlarının karşılandığı) sürece ana-babasıyla birlikte yaşama hakkına sahiptir. Ancak, ana-babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmâl edilmesi durumlarında çocuğun ailesinden ayrılma kararı verilebilir. Böyle bir durumda çocuğun görüşlerini ifade etme hakkı vardır.

Madde 10-Ailenin Bir Arada Olma Hakkı: Çocuk ve ana-babası farklı ülkelerde yaşıyorlarsa, çocuğun ana-babasıyla yeniden bir araya gelme ve aynı yerde yaşama hakkı vardır.

Madde 11-Kaçırılmaktan Korunma Hakkı: Devletler, çocuğun yasa dışı yollarla ülke dışına çıkarılmasını ve geri dönmesinin engellenmesini önlemek için gerekli önlemleri alırlar.

Madde 12-Görüşleri İfade Etme Hakkı: Çocuklar kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini ifade etme ve görüşlerinin dikkate alınma hakkına sahiptirler.

Madde 13-İfade Özgürlüğü ve Bilgi Edinme Hakkı: Çocuklar başkalarının haklarına saygı göstermek koşuluyla, düşüncelerini sanatla, yazarak ya da konuşarak ifade etme hakkına sahiptirler. Buna ek olarak çocukların kanunlara uygun olduğu sürece her türlü bilgiyi araştırma ve edinme hakkı vardır.

Madde 14-Düşünce, Din ve Vicdan Özgürlüğü: Devletler, çocukların istedikleri gibi düşünme, istedikleri dine mensup olma özgürlüklerine ve bu hakların kullanılmasına ilişkin ana-babaların yol göstermesine saygı duyarlar.

Madde 15-Dernek Kurma Hakkı: Başkalarının haklarını engellemedikleri sürece, çocuklar dernek kurma, var olan derneklere üye olma ve bir araya gelme hakkına sahiptirler.

Madde 16-Özel Yaşama Saygı Hakkı: Çocukların özel yaşantılarına saygı duyulmasını isteme hakları vardır. Hiç kimse haksız bir biçimde çocuğun özel, aile ve ev yaşantısına müdahale edemez.

Madde 17-Kitle İletişim Araçları Yoluyla Bilgiye Erişim Hakkı: Çocuklar kitle iletişim araçları yoluyla bilgiye erişim hakkına ve kendileri için zararlı olan bilgilerden korunma hakkına sahiptir.

Madde 18-Ana-Baba Tarafından Yetiştirilme Hakkı: Devletler, çocuğun yetiştirilmesinde öncelikle ana-babanın ya da bakımını üstlenen kişinin sorumlu olduğunu kabul eder ve bu görevlerini yerine getirmelerinde uygun yardım ve hizmeti sunarlar.

Madde 19-Şiddet ve İhmalinden Korunma Hakkı: Çocukların, ana – baba ya da bakımını üstlenen kişilerin her türlü şiddet (fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik) eyleminden ve ihmalinden korunma hakları vardır.

Madde 20-Özel Korunma ve Yardım Hakkı: Devletler, geçici ya da sürekli olarak aile bakımından yoksun olan çocukları özel koruma altına almaktan ve onların bakımını sağlamaktan sorumludurlar.

Madde 21-Evlat Edinme: Bir çocuğun evlat edinilmesi durumunda çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurulmalıdır. Evlat edinilen çocuklar da Sözleşme'deki tüm haklara sahiptirler.

Madde 22-Mülteci Çocukların Hakları: Devletler, başka ülkelerden gelerek kendi ülkesine sığınan çocukların da Sözleşme'de yer alan haklardan yararlanmasını sağlamak ve onları korumak zorundadırlar.

Madde 23-Engelli Çocukların Hakları: Devletler, engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alarak, onların özgüvenlerini geliştirecek ve topluma katılmalarını sağlayan desteği ve bakımı vermek zorundadırlar.

Madde 24-Sağlıklı Yaşama ve Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Hakkı: Çocuklar sağlıklı bir biçimde yaşama, gerektiğinde tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptirler. Devletler, çocukların yeterli gıda ve temiz suya ulaşma ve temiz bir çevrede yaşamaları için gerekli önlemleri almak zorundadır.

Madde 25-Bakım Hizmetlerinin İzlenmesi: Devletler, evinden başka bir yere (bakımevi, hastane veya cezaevine) yerleştirilen çocuğun, gördüğü tedavi ve içinde yaşadığı koşullar belli aralıklarla izlemek zorundadırlar.

Madde 26-Sosyal Güvenlikten Yararlanma Hakkı: Devletler, ihtiyaç duyan çocuklara gerekli maddi desteği sağlamak zorundadırlar.

Madde 27-Yeterli Standartlarda Yaşama Hakkı: Her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâki ve toplumsal gelişimini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine sahip olma hakkı vardır. Çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılama sorumluluğu öncelikle ana-babanın görevidir. Ancak, gerekli durumlarda Devletler, gerekli desteği sağlamak zorundadırlar.

Madde 28-Eğitim Hakkı: Her çocuğun eğitim alma hakkı vardır. Devletler, çocukların eğitim almalarını, eğitilmelerine devam etmelerini sağlayacak ve okulu terk etmelerini önleyecek önlemler almak zorundadırlar.

Madde 29-Eğitimin Amacı: Eğitimin çocuğun kişiliğini, yeteneklerini, zihinsel ve bedensel yeteneklerini mümkün olduğunca geliştirmesi gerekir. Aynı zamanda eğitimin çocuklara başkalarının haklarına, ana-babasına, kendi kültürü ile diğer kültürlerle ve çevreye saygı duymayı öğretmesi gerekir.

Madde 30-Azınlık Gruplara Mensup Çocukların Hakları: Her çocuk, yaşadığı ülkedeki insanların çoğunluğu tarafından paylaşılmaya bile ailesinin dili, gelenekleri ve dini hakkında bilgi edinme ve bunları uygulamaya hakkına sahiptir.

Madde 31-Boş Zamanı Değerlendirme, Oyun Oynama ve Kültürel Etkinliklere Katılma Hakkı: Her çocuk, dinlenme, boş zamanı değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlenceli etkinliklerde bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkına sahiptir.

Madde 32-Çocuk İşçiliğinden Korunma Hakkı: Çocuklar sağlıklarına, eğitimlerine ve gelişimlerine zarar veren işlerde ve tehlikeli işlerde çalıştırmaktan korunma hakkına sahiptirler.

Madde 33-Uyuşturucu Madde Kullanımından Korunma Hakkı: Devletler, çocukları uyuşturucu maddelerin yasadışı kullanımına karşı korumak ve gerekli önlemleri almak zorundadırlar.

Madde 34-Cinsel İstismardan Korunma Hakkı: Devletler, çocukların cinsel içerikli eylemlere sokulmasını önlemek ve onları cinsel istismara karşı korumak zorundadırlar.

Madde 35-Kaçırılmadan ve Para Karşılığı Satılmadan Korunma Hakkı: Devletler, çocukların kaçırılmalarını ve para karşılığı satılmalarını engellemek zorundadırlar.

Madde 36 Her Türlü Sömürüden Korunma Hakkı: Devletler, çocuğa zarar verecek her türlü sömürüye (emeğinden yararlanma, onu maddi çıkarlar için kullanma gibi) karşı çocuğu korumak zorundadırlar.

Madde 37-Özgürlüğünden Yoksun Bırakılma ve İşkenceden Korunma Hakkı: Hiçbir çocuk işkence ve insanlık dışı davranışlara maruz bırakılamaz ve yasadışı bir biçimde özgürlüğü elinden alınamaz. Suça itilmiş çocuklar için tutuklama ve hapis en son başvurulacak önlem olmalıdır. Ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklar yetişkinlerle aynı yerde tutulmamalı ve aileleriyle irtibatlarını sürdürebilmelidir.

Madde 38-Savaş ve Silahlı Çatışmalardan Korunma Hakkı: Her çocuğun savaştan ve silahlı çatışmalardan korunma hakkı vardır. Devletler, savaştan ve silahlı çatışmalardan etkilenen çocuklar için bakım ve destek vermek zorundadırlar.

Madde 39-İhmal, İstismar ve Silahlı Çatışmaya Maruz Kalan Çocukların Yardım Alma Hakkı: Devletler, kötü muameleye maruz kalan çocukların bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşmasını ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini sağlayacak hizmetleri vermekle yükümlüdür.

Madde 40-Çocuk Adaleti: Kanunları ihlal ettiği iddia edilen veya kabul edilen bir çocuğa, insana yaraşır ve saygın bir şekilde muamele edilmelidir. Çocukların avukattan destek alma ve yaş veya içinde bulunduğu durumu dikkate alan adil bir yargılamaya tabi tutulma hakkı vardır.

Madde 41-İleri Düzey Ulusal Uygulamaların Korunması: Eğer bir Devletin yasaları çocukları daha iyi koruyorsa ve bakımlarını sağlıyorsa Sözleşme yerine, o Devletin yasaları uygulanmaya devam edilebilir.

Madde 42-Çocuk Haklarını Öğrenme Hakkı: Devletler, Sözleşme'nin çocuk ve yetişkinler tarafından öğrenilmesini sağlamalıdır.

III. HAK İHLALİ KAVRAMI VE ÇOCUK HAKLARININ İHLAL EDİLMESİ

ÇHS'de, Anayasa'da ve yasalarda geçen her bir hak; yerine getirilmemesi, korunmaması, yerine getirilmesinin önündeki engellerin kaldırılmaması, bu hakların ihlal edildiği anlamına gelmektedir. Çocuk haklarının ihlali; ev, okul, sokak gibi birçok ortamda gerçekleşebilmektedir.

Çocuk haklarının ihlaline örnek olarak; çocukların sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanamaması, tehlikeli, kendisine ve eğitimine zarar veren işlerde çalıştırılması, suç işlemeye zorlanması, ayrımcılığa maruz kalması, özel hayatının gizliliğine saygı duyulmaması ve görüşlerini ifade etmesine izin verilmemesi gösterilebilir.

Çocukların evde, okulda, bakımının sağlandığı yerde (hastane, bakımevi ve cezaevinde) şiddetin her türlü-üne maruz kalması da çocuk hakları ihlalleri arasında

yer alır. Çocuğun sadece fiziksel şiddete maruz kalması değil, çocuğun fiziksel ceza veya başka bir şeyle korkutulması, hakaret, küfür, aşağılama içeren sözlerle maruz kalması, hatalı bir davranışı nedeniyle kendisiyle dalga geçilmesi gibi uygulamalar da çocuğun şiddetten korunması hakkının ihlal edildiği anlamına gelmektedir.

Çocukların hangi ortamda olursa olsun (evde, okulda, bakım gördüğü veya yerleştirildiği yerde) istismarın her türlü-ünden korunması gerekmektedir. Herhangi bir ortamda çocuğun cinsel, fiziksel ve duygusal istismara maruz kalması veya maruz kalma durumunu ortadan kaldıracak gerekli önlemlerin alınmaması, var olan istismarın görmezden gelinmesi ve sorumlular hakkında işlem yapılmaması çocuk hakkı ihlalidir.

Hak İhlali Durumunda Nerele Başvurulabilir?

Çocuklara yönelik hak ihlallerinin ortaya çıkması durumunda bu ihlale karşı hem çocukların bizzat kendilerinin hem de çocuklar adına ailelerin ya da başkalarının başvurabilecekleri birçok kurum bulunmaktadır. Bu kurumlar aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 2: Çocuk Haklarının İhlal Edilmesi Durumunda Başvurulabilecek Kurumlar

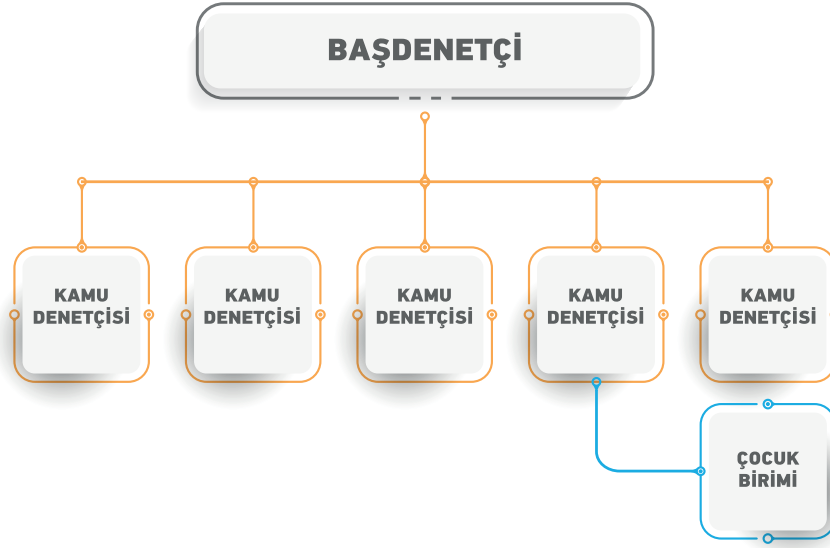
Acil durumlarda 155 Polis İmdat, 156 Alo Jandarma ve 183 Sosyal Destek Hattını arayabileceğinizi unutmayın.

Eğitimin amacı Kamu Denetçiliği Kurumu'nu (KDK) tanıtmak olduğu için aşağıda KDK'ya ilişkin detaylı bilgiler yer almaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru

Kamu Denetçiliği Kurumunun Yapısı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), kamu kurumlarının (örneğin okul, belediye, hastane vb. kamu kurumları) işleyişiyle ilgili şikâyetleri incelemekle görevlidir. KDK şikâyet üzerine inceleme ve araştırma yapan bir kurumdur.

Şekil 3: KDK'nın Yapısı

KDK'da bir Başdenetçi ile beş Denetçi görev yapmaktadır. Her bir Denetçi farklı konulardan sorumlu olarak görevlendirilmiştir. Denetçilerden biri, diğer görevlerinin yanı sıra çocuk hakları alanındaki şikâyetlerden sorumludur.

KDK, doğrudan çocuklardan başvuru almaktadır. Çocuk başvurularını alan birim, Çocuk Birimi'dir.

BAŞVURULAR ÜCRETSİZDİR VE BAŞVURANIN TALEP ETMESİ YA DA GEREKLİ GÖRÜLMESİ HALİNDE BAŞVURULAR GİZLİ TUTULMAKTADIR.

KDK hakkında daha detaylı bilgi edinmek için:

- ▶ KDK hakkında hazırlanan rehber ve sık sorulan sorulara "<https://ombudsman.gov.tr/rehber-sikca-sorulan-sorular/index.html>" linkinden ulaşılabilir.
- ▶ KDK Tanıtım Videosuna "<https://ombudsman.gov.tr/tanitim-videolari/index.html>" linkinden ulaşılabilir.
- ▶ KDK Çocuk Tanıtım Videosuna "<https://kdkcocuk.gov.tr/>" linkinden ulaşılabilir.

Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru Yapabilecek Kişiler

Okul, belediye, hastane gibi idari makamların çocuk haklarını ihlal etmesi durumunda KDK Çocuk Birimine;

- ▶ Hakkı ihlal edilen çocuğun kendisi bizzat,
- ▶ Çocuklar adına anne ve/veya babaları veya yasal temsilcileri,
- ▶ Çocuk adına bir dernek veya vakıf veya herhangi bir yetişkin veya çocuk,
- ▶ Turistler, mülteciler ve sığınmacılar gibi yabancı uyruklu kişiler,

başvurabilir.

Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru Yapılabilecek Konular

KDK'ya, idarenin (kamu kurumlarının ve kamu kurum çalışanlarının) her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışları sonucunda ortaya çıkan hak ihlallerine ilişkin konularda başvuru yapılabilir.

Yapılacak başvurunun konusu çok farklı alanlarda olabilir. Bu alanlara ve olası ihlal konularına ilişkin bazı örnekler verelim.

Eğitim hakkı ile ilgili yaşanabilecek sorunlara örnekler

- ▶ Çocuğun okulda öğretmeni veya bir idareci tarafından fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddete maruz bırakılması,
- ▶ Eğitim ortamlarında tüm çocukların eşit koşullarda eğitim alması için gerekli düzenlemelerin yapılmaması,
- ▶ Engelli bir çocuğun okulda kaynaştırma programına alınmaması,
- ▶ Engelinden veya başka bir özelliğinden dolayı bir çocuğun eğitim ortamında ayrımcılığa maruz kalması,
- ▶ Çocuğun okulda akran zorbalığına maruz kalması ve bununla ilgili okulda herhangi bir önlemin alınmaması,
- ▶ Devlet okullarında ilköğretimde eğitim ücretsiz olmasına rağmen kayıt sırasında para alınması,
- ▶ Eğitim ortamlarında fiziksel yaralanmalara, kazalara engel olacak fiziksel güvenlik önlemlerinin alınmamış olması,
- ▶ Çocuğun akademik başarısına göre sınıf içinde farklı muameleye maruz bırakılması.

Sağlık hakkı ile ilgili yaşanabilecek sorunlara örnekler

- ▶ Çocukların bulundukları kamu kurumlarında (okul, gençlik merkezleri, gündüz bakım evleri vb.) yiyeceklerin çocuk sağlığı ve gelişimine uygun olmaması,
- ▶ Hekim veya sağlık çalışanları tarafından muayene veya sağlık hizmeti sunumu esnasında çocuğa uygun ve duyarlı bir yaklaşım sergilenmemesi,
- ▶ Hava, su ve çevre kirliliği gibi çocukların sağlığını olumsuz etkileyen koşullarla ilgili tedbir alınmaması.

Oyun, boş zaman hakkı ile ilgili yaşanabilecek sorunlara örnekler

- ▶ Çocuğun yaşadığı semt/mahallede oyun oynayabileceği uygun yerlerin olmaması,
- ▶ Çocuklar için yapılan oyun parklarının yetersiz veya sağlıksız koşullarda olması,
- ▶ Çocuğun teneffüs saatlerinde de ders çalışmak için zorlanması,
- ▶ Bir sinema veya tiyatro salonunun özel gereksinimi olan çocuklar için erişilebilir olmaması,
- ▶ Her çocuğun erişebileceği uzaklıktaki çevrede oyun ve dinlenme alanlarının olmaması,
- ▶ Spor ve kültürel faaliyetler için okullarda alanların bulunmaması veya çocukların yaşadığı yakın çevrede gençlik veya kültür merkezlerinin bulunmaması.

Engelli çocukların hakları ilgili yaşanabilecek sorunlara örnekler

- ▶ Belediye otobüslerinin fiziksel engeli olan bir çocuğun kullanabileceği şekilde düzenlenmemesi,
- ▶ Kamuya ait binalarda (belediye, hastane, okul vb.), engelli bir çocuğun erişebilmesine uygun fiziki düzenlemelerin yapılmaması (tekerlekli sandalye kullanan bir çocuk için engelli rampasının olmaması),
- ▶ Okula ulaşımında toplu taşımanın bulunmaması.

KDK'ya yapılacak başvuru konuları yukarıda verilen örneklerle sınırlı değildir. İdarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışları şikâyet konusu edilebileceğinden yukarıdaki örneklerin dışında farklı konularda da başvurular yapılabilmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru Yapılması Mümkün Olmayan Durumlar

KDK'ya yapılacak başvurunun idarelerin eylem ve işlemleri konusundaki şikayetler nedeniyle yapılmış olması gerekir. Bu nedenle özel kişilerin yaptığı ihlaller bakımından KDK'ya başvuru imkânı yoktur. Örneğin komşunun gürültü yapması, tartışma çıkarması veya yüksek sesle konuşması gibi haller KDK'nın görev alanında değildir. Ancak özel kişilerin yaptığı ihlallere karşı kamu makamlarına yapılan başvuruların etkin şekilde incelenmemesine ilişkin şikâyetler KDK'ya yapılabilir.

Başvuruya konu olay yargı makamlarının (savcılık veya mahkemeler) incelemesi altındaysa yani konu yargıya intikal etmiş ve yargı organlarınca karara bağlanmış ise KDK bu konuda inceleme yapamamaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru Usulü

► E-başvuru: KDK'ya elektronik ortamda yetişkinler

<https://ebasvuru.ombudsman.gov.tr/Giris.aspx> adresinden;

çocuklar ise

<https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/Index?theme=the-box>

adresinden başvuru yapılabilir. Elektronik başvuru yolları kullanılarak yapılan başvurular onaylandıktan sonra başka bir işlem yapmaya gerek yoktur. Bu başvurular doğrudan işleme alınır.

► E-devlet üzerinden başvuru: KDK'ya e-devlet üzerinden de başvurulabilir.

► Şahsen veya postayla başvuru: Şikâyet dilekçeleri Kuruma veya Kurumun gerekli gördüğü yerlerde açtığı bürolara elden verilebilir ya da posta, elektronik posta veya faks yoluyla KDK'ya başvurulabilir. Faks veya elektronik posta yoluyla yapılan başvurulara ait dilekçe asılları, 15 gün içinde Kuruma gönderilmedikçe başvuru geçerli sayılmaz. Kayıtlı elektronik posta yoluyla yapılan başvurularda bu şart aranmaz.

► İllerde Valilikler ve İlçelerde Kaymakamlıklar aracılığıyla da başvuru yapılabilir. Valilikler ve Kaymakamlıklar en geç 3 iş günü içinde başvuruyu doğrudan KDK'ya gönderir.

KDK'nın adresleri ve iletişim bilgileri aşağıda yer almaktadır:

► T.C Kamu Denetçiliği Kurumu Kavaklıdere Mah. Zeytin Dalı Cad. No:4 Çankaya/ANKARA Tel: 0 312 465 22 00 Faks: 0312 465 22 65

► İstanbul Bürosu Halaskargazi Mah. Matbaacı Osmanbey Sokak No:46/B Şişli/İSTANBUL Tel: 0 212 346 33 84-85 Faks: 0 212 346 33 86

► KDK e-posta adresi: iletisim@ombudsman.gov.tr

<https://ebasvuru.ombudsman.gov.tr/Giris.aspx>

<https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/Index?theme=the-box>

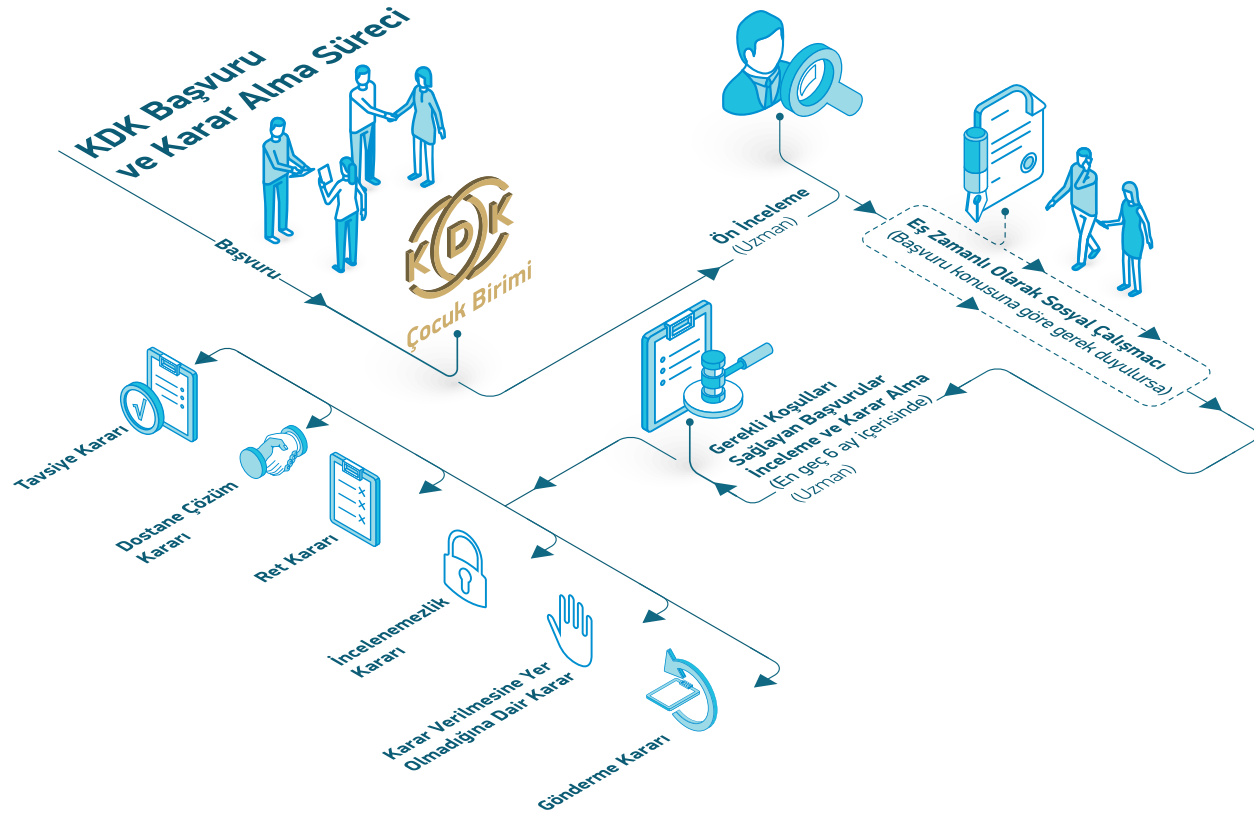

<https://www.turkiye.gov.tr/>

Başvurunun İncelenmesi

Bir çocuğa yönelik hak ihlali durumunda başvuruları incelemek Çocuk Birimi'nin görevidir. Alınan başvuru uzmana sevk edilir. Uzman ön inceleme yaparak veya detaylı inceleme ve araştırmaya geçerek bir karar hazırlar. Karar, Kamu Denetçisi veya Kamu Başdenetçisi tarafından onaylanır ve imzalanır. KDK, kararını başvurana postayla bildirir.

Şikâyet sürecinde de karar alma sürecinde de gerekli gizlilik önemleri alınır ve çocuğun yüksek yararı ilkesi gözetilir.

Başvuru Sonucunda Verilebilecek Kararlar

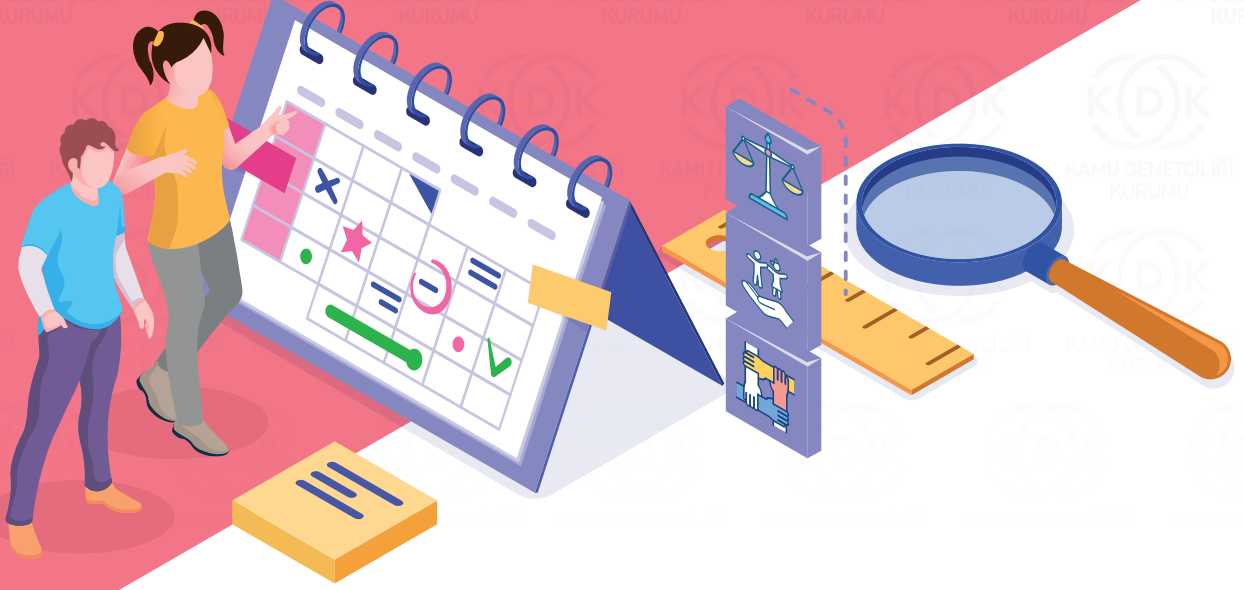
KDK yapılan başvuruyu inceledikten sonra, başvuru hakkında bir karar verir. Başvuru sonucunda verilebilecek karar türleri şunlardır:

	1 Tavsiye Kararı: Başvuran haklı bulunursa, KDK ilgili kuruma tavsiyede bulunarak tavsiye kararı verir.
	2 Dostane Çözüm Kararı: Başvuran ile şikayet edilen idare arasında KDK'nın girişimiyle uzlaşma sağlanması veya idarenin başvuranın talebini haklı bularak yerine getirmesi halinde taraflar arasında anlaşma sağlanarak çözüme ulaşılmış ise dostane çözüm kararı verilir.
	3 Ret Kararı: Başvuran şikayet ettiği konuda haklı bulunmamışsa ya da şikayet edilen idarenin yaptığı işlem hukuka uygunsa KDK ret kararı verir.
	4 İncelenemezlik Kararı: Başvuruya konu şikayet KDK'nın görev alanında değilse, örneğin başvuru gerekli şartları taşımiyorsa, şikayet edilen idari bir işlem değilse, başvuru süresinde yapılmamışsa ya da konuyla ilgili yargı organlarında devam eden veya sonuçlanmış başvuru varsa, KDK bu başvuruyu inceleyemez ve başvuru hakkında incelenemezlik kararı verir.
	5 Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar: Başvuranın herhangi bir nedenle başvurusundan vazgeçmesi, şikâyet edilen konuya ilişkin dava açması veya vefat etmesi durumunda KDK başvuru hakkında karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar verir.
	6 Gönderme Kararı: Başvuran şikayet konusu hakkında ilgili idareye başvurmadan doğrudan KDK'ya başvurmuş ise KDK başvuruyu çözüm sağlamak üzere ilgili idareye ileterek gönderme kararı verir. KDK, başvuruyla ilgili varsa mevcut tespit ve önerilerini Gönderme Kararına ekleyerek kararı ilgili idareye ve başvurana bildirir.

KDK, başvuru üzerine yaptığı inceleme ve araştırma sonucunu ve varsa önerilerini yukarıda açıklanan karar türlerinden uygun olanı seçerek kararını ilgili idareye ve başvurana bildirir.

BÖLÜM 4:

AKRAN EĞİTİMİNİN PLANLANMASI VE VERİLMESİ

Haklarımı Öğreniyorum Eğitimi, her biri 40 dakikadan oluşan üç oturumdan oluşmaktadır. Toplam 120 dakikadır. Bu eğitimlere uygun bir biçimde hazırlanmanız, vereceğiniz eğitimler kadar önemlidir. Kendinizi ne kadar hazır hissederseniz, eğitimlerinizde kendinizi o denli rahat ve güvenli hissedeceğinizi unutmayın.

Bu bölümde sizlere, eğitim öncesi, eğitim sırasında, eğitimi bitirirken ve sonrasında yapmanız gerekenler anlatılacaktır.

Eğitim öncesinde yapmanız gerekenler:

1. Danışmanınızdan destek isteyin:

İlgilileri bilgilendirin.

Eğitim konusunda gerekli kişileri bilgilendirin ve izin alın. Örneğin, eğitimi okulunuzda verecekseniz Rehber öğretmeninizle ya da müdürünüzle konuşun. Belediye Çocuk Meclisi üyesiyse ve burada eğitim verecekseniz, eğitim vermek için izin alın,

2. Planlama yapın:

Rehber Öğretmeninizle birlikte, eğitimleri nerede ve ne zaman vereceğinize ilişkin bir planlama yapın. Öncelikle eğitim vereceğiniz yeri belirleyin. Bu yerin sessiz ve rahatsız edilmeyecek bir yer olmasına özen gösterin. Eğitimleriniz için uygun tarihleri ve saati belirleyin. Bunun için EK1'de yer alan Planlama Tablosunu kullanabilirsiniz.

3. Duyuru yapın:

Eğitimi duyurmak için bir el ilanı hazırlayabilirsiniz. Bu ilanı kendiniz de yapabilirsiniz ya da internetten ücretsiz bir el ilanı şablonu bulabilirsiniz. El ilanında kullanacağınız resimlerin çocuk haklarına uygun olmasına özen gösterin. Duyuruda eğitimin adı, nerede ve ne zaman olacağını ve kimin tarafından verileceğini yazmayı unutmayın.

4. Eğitim vereceğiniz yeri hazırlayın:

Eğitim için sandalyeleri U şeklinde dizin. Böylece katılımcılar sizi rahatlıkla görebilirler. Ayrıca eğitim vereceğiniz yerde bir beyaz tahta ve kalemli ya da normal tahta ve tebeşir olduğundan emin olun.

Kendinizi ne kadar hazır hissederseniz, eğitimlerinizde kendinizi o denli rahat ve güvenli hissedeceğinizi unutmayın.

5. Eğitim için hazırlık yapın:

Her eğitimde en az 8, en fazla 15 katılımcı olmasına özen gösterin. Ama daha az kişi de gelse eğitiminizi verin.

Her katılımcı için bir isimlik hazırlayın. Bunun için birkaç tane A4 kâğıdı ve toplu iğne yeterli olacaktır. Katılımcı sayısına göre, bir A4 kâğıdını 8 eşit parçaya ayırarak kesin. Daha fazla katılımcınız varsa bir A4 kâğıdı daha kullanın. Her katılımcıya kestiğiniz parçalardan birisini ve bir toplu iğne verin. İsimlerini yazmalarını ve bunu yakalarına iğnelemelerini isteyin.

Kılavuzu baştan sona okuyun ve eğitim için hazırlanın. Vereceğiniz eğitimin bir provasını yapmanız size nelerde takıldığınızı göstermesi açısından yararlı olacaktır. Dilerseniz kendinize hatırlatıcı olarak küçük notlar hazırlayabilirsiniz.

Kendinize bir eğitim dosyası hazırlayın. İçine eğitimde ihtiyacınız olacak her şeyi, Eğitim Kılavuzu, Katılımcı Listesi, çoğaltıp katılımcılara dağıtacağınız ekleri koyabilirsiniz.

Eğitim sırasında yapmanız gerekenler:

Eğitime Başlarken

1. Erken gelin:

Eğitim başlamadan en az yarım saat önce eğitim vereceğiniz yerde olun. Bu, size eğitim başlamadan önce son kontrollerinizi yapmak için zaman verecektir.

Oturuş düzenini kontrol edin. U düzeni olduğundan emin olun. Tahtanızı herkesin görebileceği bir yere yerleştirin. Eğer tahtanız sabitse oturuş düzeninizi ona göre ayarlayın. Eğer beyaz tahta ve kalem kullanacaksanız, kalemлерinizin yazıp yazmadığını kontrol edin. Odanın sıcaklığını kontrol edin. Eğitim vereceğiniz yer ne çok sıcak ne de çok soğuk olmalıdır. Odanız havasızsa havalandırın. Katılımcılara dağıtacağınız ekleri, eliniz altında hazır bulundurun.

2. Katılımcıları karşılayın:

Eğitim başlamadan yarım saat önce eğitim vereceğiniz yerde olun. Böylece gelen her bir katılımcıyı karşılama fırsatınız olur. Katılımcıları güler yüzle karşılayın ve geldikleri için teşekkür edin. Bu karşılama, özellikle birbirini tanımayan katılımcılar için rahatlatıcı olacaktır.

karşılama, özellikle birbirini tanımayan katılımcılar için rahatlatıcı olacaktır.

3. Kayıt alın:

Eğitime başlamadan önce katılımcıların Katılımcı Listesini doldurmalarını hatırlatın (EK 1). Her eğitimde doldurmanız gereken bu listeyi saklayın.

Eğitim sırasında

- ▶ Katılımcıların eğlenerek öğrenmesini sağlayın. Bunun için kılavuzun diğer bölümlerinde verdiğimiz eğitim tekniklerinden yararlanın.
- ▶ Eğitime katılımcıları da katın. “Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?”, “Söylediğime katılıyor musunuz?”, “Siz de böyle düşünüyor musunuz?”, “Farklı düşünen var mı?” gibi sorular sorarak onların kendi görüşlerini açıklamalarını sağlayın. Böylelikle hem herkes birbirinden öğrenir hem de eğitim sıkıcı olmaz.
- ▶ Soru sorduğunuzda ya da birisi görüşlerini açıklarken iyi bir dinleyici olun.

Eğitimi Bitirirken

- ▶ Konuyu kısaca özetleyin.
- ▶ Katılımcılardan eğitime ilişkin geribildirim alın.

Eğitimden sonra yapmanız gerekenler:

- ▶ Eğitimi tamamladıktan sonra danışman öğretmeninizle eğitim hakkında görüşün ve geribildirim alın.
- ▶ Eğitim gününü izleyen iki gün içerisinde eğitimle ilgili raporunuzu örneğe uygun şekilde ve tam olarak doldurup KDK'daki ilgili görevliye mutlaka ulaştırın. Raporunuzu iletisim@ombudsman.gov.tr elektronik posta adresine Çocuk Birimine iletilmesi talebiyle gönderebilirsiniz. Rapor örneği EK 8'de yer almaktadır.

BÖLÜM 5:

HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM EĞİTİMİ

OTURUM 1: HAKLARIMIZ

Hedef:

Katılımcıların, hak kavramı ve çocuk hakları konusunda farkındalıklarını arttırmak

Kazanımlar:

Eğitimin sonunda katılımcılar:

1. Hak kavramının anlamını bilir.

2. İnsan hakları ile çocuk haklarının ilişkisini fark eder.

3. Çocuk haklarına örnekler verir.

4. Çocuk haklarını belli ana başlıklar altında sınıflandırır.

Malzemeler:

Dağıtılacak materyal: 1 adet katılımcı listesi (EK 2), katılımcı sayısı kadar çoğaltılan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi özeti (EK 3), Birer adet çalışma sayfası (EK 4)

Eğitim için malzeme: Küçük bir top, beyaz tahta, beyaz tahta kâğıdı, beyaz tahta kalem (yoksa normal tahta ve tebeşir), 4 adet A4 kâğıdı, 4 adet kalem, isimlik, haklarımı öğreniyorum sunumu, projeksiyon ve bilgisayar

Süre:

40 dakika

Yöntem ve teknikler:

Soru-cevap, anlatım, ikili grup, küçük grup çalışması

Not: Burada yer alan eğitim 3 oturumdan oluşmaktadır. 1.Oturum: Haklarımız ve 3. Oturum: Kamu Denetçiliği Kurumu oturumları zorunlu, 2. Oturum: Haklar ve Sorumluluklar oturumu seçmelidir. Diğer bir deyişle, uygulayıp uygulamamak size bağlıdır. Ancak hakların sorumluluklarla öğretilmesi gerektiğine inandığımız için sizlere bu oturumu da vermenizi öneriyoruz.

OTURUM PLANI	
Faaliyet	Süre
Programın ve Eğitimin Tanıtılması	2 dakika
Tanışma	15 dakika
Grup Kuralları Belirleme	3 dakika
İhtiyaçlar ve İstekler	10 dakika
Çocuk Hakları	15 dakika

Akış:

1. (Katılımcıları kapıda karşılayın. Her birisine hazırladığınız isimliklerden bir tane verin ve üzerine ismini yazmasını isteyin. Katılımcı Listesini doldurmalarını hatırlatın).

2. (Katılımcıları selamlayarak kendinizi tanıtır) Merhaba arkadaşlar! Benim adım.....Bugün burada Haklarımı Öğreniyorum Eğitimi için bulunuyoruz. Hepinize geldiğiniz için teşekkür ediyorum.

3. (Slayt 2'yi açın, programın amacını anlatın).

Bu eğitim, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Eğitim Programı kapsamında veriliyor. Programın amacı çocuk haklarını ve KDK'yı çocuklar ve gençler aracılığıyla çocuk ve gençlere tanıtmaktır.

4. (Slayt 3'ü açın ve eğitimin amacını açıklayın). Bizler, program kapsamında eğitim alan akran eğitimcileriyiz. Bugün burada aldığımız eğitimi sizlere aktarmak üzere toplandık. Sunumumuzda da gördüğünüz gibi, eğitimin amacı; hak kavramı, çocuk hakları, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve KDK'nın görev ve yetkileri ile KDK'ya başvuru yollarına ilişkin farkındalık kazandırmak.

5. (Slayt 4'ü açın ve eğitim programını tanıtır). Eğitimimiz her birisi 40 dakikalık üç oturumdan oluşuyor. Oturumlar arasında 10 dakikalık aralar vereceğiz. Dolayısıyla eğitimimiz toplam 2 saat 20 dakika sürecek. Sorunuz var mı? (Varsa soruları alın ve cevap verin).

6. (Slayt 5. Açın ve tanışma etkinliğini yapın)

Şimdi bir tanışma etkinliği yapalım. Katılımcıların her birine daha önce bir A4 kağıdını 8'e bölerek elde ettiğiniz küçük kağıtlar dağıtın). Şimdi sizlere küçük kağıtlar dağıtacağım. Bu kağıtların üzerine 1 ile 5 arasında bir sayı yazın. Ben de yazacağım. (Katılımcıların kağıtlarının üzerine bir sayı yazmalarını bekleyin). Şimdi herkes kağıdına hangi sayıyı yazdığını bize gösterebilir. (Siz de yazdığınız sayıyı gruba gösterin). Ben bu sayılarla ne yapacağımızı anlatabiliriz. Herkes kağıdındaki sayı kadar kendini tanıtan bilgi verecek. Örneğin kağıdında 5 sayısı varsa, kendisiyle ilgili bize 5 tane bilgi ya da özellik söyleyecek. Hadi başlayalım. Ben başlayayım önce. (Kağıdınıza yazdığınız sayı kadar kendinize ilişkin bilgi verin. Örneğin 5 yazdıysanız, 1) İsmi 2) Kardeş sayınız 3) Sevdiğiniz yemek 4) En son okuduğunuz kitap ve 5) En sevdiğiniz renk gibi bilgiler verebilirsiniz).

Dilerseniz yukarıdaki tanışma etkinliği yerine aşağıda anlatılan etkinliği yaptırabilirsiniz.

Alternatif Tanışma Etkinliği

Malzeme : Küçük yumuşak bir top

Süre : 15 dakika

Akış:

Şimdi bir tanışma etkinliği yapalım.

Sizlerden ayağa kalkmanızı isteyeceğim. Büyük bir çember yapalım. Gördüğünüz gibi elimde bir top var. Oyunu ben başlatıyorum. Ben bu topu ismini söyleyerek birinize atacağım. Atarken bir soru soracağım. Örneğin, hangi sınıftasın, kaç kardeşin var, en sevdiğin yemek ne gibi. Topu attığım kişi topu tutarken benim soruma cevap verecek. Ama bunu çabuk bir şekilde yapacağız. Yani topu tutup çok fazla düşünmek yok. Anlaştık mı? Hadi başlayalım. (15 dakika oynadıktan sonra oyunu bitirin. Her katılımcıya en az bir kere topun atıldığından emin olun).

Yerlerimize oturalım. Nasıl buldunuz etkinliğimizi? (Yanıtları alın).

7. Şimdi grup kurallarımızı belirleyelim. Bu eğitim sırasında nelere dikkat edersek eğitimimiz daha verimli olur sizce? (Birkaç yanıt alın. Slayt 6'yı açın. Telefonları sessize alma, başkalarını yargılamama, söz sırasına uyma, kendi arasında konuşmama kurallarını kısaca belirtiniz.)

8. Artık eğitimimize başlayabiliriz. Şimdi sizlerden ikili gruplara ayrılmanızı istiyorum. Sizlere bir çalışma sayfası dağıtacağım (Ek 4'ü ikili gruplara birer tane dağıtın). Şimdi sayfamıza bir bakalım. Burada gördüğünüz gibi bir liste var. Her bir ifadenin yanında da Çok Önemli ve Daha Az Önemli seçenekleri var. Sizlerden gruplarınızda, bu ifadelerin size göre hangilerinin çok önemli ve hangilerinin daha az önemli olduğuna karar verip işaretlemenizi istiyorum. Bunun için 3 dakikanız var.

Süremiz bitti. Şimdi dört kişilik gruplar oluşturmanızı ve sizler için 6 çok önemli maddeyi birlikte tartışıp seçmenizi istiyorum. Bunun için de 5 dakikanız olacak.

Süremiz bitti. (Tahtayı ikiye bölün. Sol tarafa 'Çok Önemli', sağ tarafa 'Daha Az Önemli' başlıklarını yazın). Şimdi grup olarak çok önemli olduğuna karar verdiğiniz maddeleri bana söyler misiniz? (Tüm gruplardan yanıtları alın ve tahtaya yazın).

Şimdi de grup olarak sizler için daha az önemli maddeleri bana söyler misiniz? (Tüm gruplardan yanıtları alın ve tahtaya yazın).

Peki, eğer çok önemli dediğimiz maddeler olmasaydı neler olurdu? (Yanıtları alın). Eğer bunlar olmasaydı bizler yaşayamaz, büyüyemez ve geliştiremezdik. Demek ki, bizim için hayati değere sahipler. O yüzden bunlara 'ihtiyaç' diyoruz. ("Çok Önemli" yazan sütuna "İhtiyaçlar" yazın). Diğer yandan daha az önemli olan maddeler olsaydı güzel olurdu. Ama olmasa da olurdu. Bunlar olmasaydı da yaşamaya, büyümeye ve gelişmeye devam ederdik. O yüzden bunlara da 'İstekler' diyoruz.

9. O zaman ihtiyaçlarla istekler arasındaki farklar neler? (Yanıtları alın ve Slayt 7'yi sunun). Toparlarsak, ihtiyaçlar hemen hemen tüm insanlar için aynıyken istekler kişiden kişiye değişebiliyor. İhtiyaçlarımız karşılanmadan hayatta kalmamız ve gelişmemiz mümkün değilken, isteklerimiz olmadan da hayatta kalmamız mümkün.

10. Peki, hak nedir? (Yanıtları alın ve Slayt 8'i sunun).

Haklar, doğdukları andan itibaren tüm insanların, sadece insan oldukları için sahip oldukları kazanımlardır. Dil, din, ırk, milliyet, cinsiyetimiz ne olursa olsun hepimiz hiçbir ayırım gözetmeksizin bu haklara sahibiz. Haklar, bizim ihtiyaçlarımızın yasalarla korunmasıdır. Yani haklarımız olmadan ihtiyaçlarımız karşılanamayacağı için yaşayamayız ve gelişmeyiz.

11. Çocuk hakları nedir? (Yanıtları alın ve Slayt 9'u sunun). Çocuklara özel olan ve onların ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran insan haklarıdır.

12. Peki başka kimlerin hakları var? (Yanıtları alın ve Slayt 10'u sunun).

Evet, insanların tamamının sahip olduğu insan hakları, tüm çocukların sahip olduğu çocuk hakları, tüm kadınların ve kız çocuklarının sahip olduğu kadın hakları, tüm engellilerin sahip olduğu engelli hakları, mülteci hakları ve tüm hastaların sahip olduğu hasta hakları gibi farklı hak kategorileri var.

13. Biz çocuk haklarına geri dönelim. Biraz önce hem insan hakları hem çocuk hakları var demiştik. Sizce çocuk hakları neden var? (Yanıtları alın ve Slayt 11'i sunun). Bizim haklarımız var, çünkü hepimiz birer bireyiz ve diğer tüm yetişkin bireyler gibi haklara sahibiz. Bizler hala büyümeye devam ettiğimiz için farklı ihtiyaçlarımız var. Sağlıklı beslenmeye, bakıma, eğitime, yetişkinlerin bize yol göstermesine ihtiyacımız var. Son olarak, şiddet ve diğer tehlikelerden korunmamız gerekiyor. İşte bu yüzden çocuk hakları var.

14. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, kısaca Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni (ÇHS) daha önce duydunuz mu? (Yanıtları alın ve Slayt 12'yi sunun). ÇHS, 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Türkiye'de imza atan ülkeler arasındadır ve 1995 yılından bu yana ülkemizde de Çocuk Hakları Sözleşmesi uygulanmaktadır. Dili, dini, milliyeti, etnik kimliği ne olursa olsun dünyadaki tüm çocuklar, ÇHS' deki haklara sahiptirler.

15. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ilişkin 12 dakikalık bir videomuz var. Gelin hep birlikte onu izleyelim (Slayt 13'ü açın, bağlantı yazısının üzerine gelin. ctrl tuşuna basarak tıklayın). (Eğer zamanınız varsa katılımcılara videoda neler izlediklerini sorarak cevaplarını dinleyin. Zaman yoksa kısaca konuyu özetleyin.)

16. (Slayt 14'ü açın). Şimdi 10 dakika ara vereceğiz. Ondan sonra 2. Oturumumuza geçeceğiz.

Oturum 2: HAKLAR VE SORUMLULUKLAR

Hedef:

Katılımcıların, haklara ilişkin sorumlulukları olduğuna ilişkin farkındalık kazanmalarını sağlamak.

Kazanımlar:

Eğitimin sonunda katılımcılar:

1. Haklarla birlikte sorumlulukları olduğunu fark eder.
2. Haklara ilişkin sorumluluklarına örnekler verir.

Malzemeler:

Dağıtılacak Malzeme: Birer adet EK 5, EK 6 ve EK 7

Eğitim için malzeme: Haklarımı Öğreniyorum sunumu, projeksiyon ve bilgisayar

Süre:

40 dakika

Yöntem ve teknikler:

Soru-cevap, anlatım, ikili grup, küçük grup çalışması.

OTURUM PLANI	
Faaliyet	Süre
Çocuk Hakları Videosu Hakkında Sohbet	5 dakika
Sorumluluklarımız	10 dakika
Sorumluluk Grup Çalışması	25 dakika

Akış:

1. İlk oturumumuzda Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni konuşmuştuk. Hangi haklar kaldı aklınızda? (Yanıtları alın ve unutulana varsa siz ekleyin).

2. Peki, biraz da sorumluluklarımızdan konuşalım. Sizce sorumluluk nedir? (Yanıtları alın ve Slayt 15'i açın).

Sorumluluk, üzerimize düşen görevler ya da yapmamız gerekenlerdir. Evde, okulda, sınıfta, işte, sokakta, kütüphane, sinema, otobüs, metro gibi insanların toplu olarak bulundukları yerlerde yerine getirmemiz gereken sorumluluklarımız ve uymamız gereken kurallar var değil mi?

3. Örneğin, evdeki sorumluluklarımız neler olabilir? (Yanıtları alın). Evde ev işlerine yardım etme sorumluluğumuz var değil mi? (Slayt 16'yı açın).

Örneğin, odamızı toplamamız, sofranın kurulmasına, kaldırılmasına yardım etmemiz, kardeşlerimiz varsa onların bakımına yardım etmemiz, kedimiz, köpeğimiz varsa onları beslememiz gerekir. Evde başka sorumlulukları olan var mı? (Yanıtları alın)

4. Okuldaki ve sınıftaki sorumluluklarımız neler? (Yanıtları alın. Slayt 17'yi açın). Okulda okul kurallarına uymamız, arkadaşlarımızla kavga etmememiz, okul malını korumamız, zarar vereni uyarmamız gerekir. Sınıfta, sınıf kurallarına uymak, dersi sessizce dinlemek, derslerimizi çalışmak, sınıf eşyalarını korumak, sınıfı temiz tutmak gibi sorumluluklarımız var.

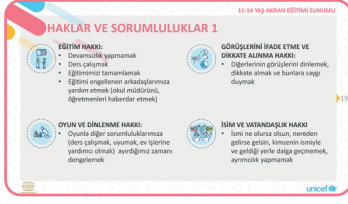
5. Peki, son olarak insanların toplu olarak bulundukları kütüphane, sinema, otobüs ya da metro gibi ulaşım araçlarında sorumluluklarımız neler? (Yanıtları alın ve Slayt 18'i açın).

İnsanların toplu olarak bulundukları yerde sessiz olmamız ya da bağırarak konuşmamamız, kalabalıkta birbirimizi itmememiz, etrafı kirliletmememiz, etrafa zarar vermememiz gerekiyor.

6. Peki, sorumluluklarımızı yerine getirmediğimizde neler olur? (Yanıtları alın). Evet, o zaman sizlerin de dediği gibi büyük bir karmaşa, gürültü, düzensizlik olurdu. İnsanlar birbirleriyle geçinemezlerdi ve kavgalar olurdu. Başkalarını incitebilir, kendimiz de incinebilirdik. Bakmakla yükümlü olduğumuz ya da bakımına yardım ettiğimiz canlılar aç, susuz, bakımsız kalırlardı.

7. Bunlar gibi haklarımız da sorumluluklarımızla gelir. Yani, haklarımızı kullanırken yapmamız gerekenler var. Şimdi 3 gruba ayrılalım (Katılımcıların gruplara ayrılmasını bekleyin). Her gruba bir çalışma sayfası vereceğim ve her grup çalışma sayfalarında yazan haklara ilişkin sorumlulukları tartışıp yazacak. Sonra da sunum yapacağız. (Çalışma sayfalarını dağıtın). Süremiz 10 dakika. (Grupların 10 dakika çalışmalarına izin verin).

Süremiz bitti. Hangi grup başlamak ister? (Grubun sunumunu dinleyin). Peki, sizlere çok teşekkür ediyoruz. Bu grubun sunumuna eklemek istediğiniz başka sorumluluklar var mı? (Her grup için aynı şeyi yapın ve gruplara teşekkür edin (Tüm sunumları 10 dakikada bitirmeye özen gösterin)).

8.

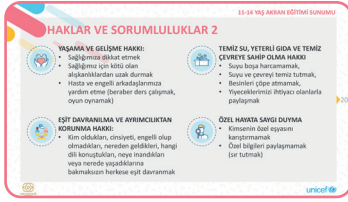
Peki, biz neler bulmuşuz bir de onlara bakalım (Slayt 19'u her seferinde bir kez tıklayarak sunun)

Eğitim hakkımız sahip olduğumuz en önemli haklardan birisidir. Bu hakla ilgili sorumluluklarımız devamsızlık yapmama, derslerimizi çalışma ve eğitimimizi tamamlamaktır. Bazen, özellikle kız arkadaşlarımızın eğitim alması engellenebilir. Eğer böyle bir arkadaşımız varsa okul yönetimini ve öğretmenlerimizi bu durumdan haberdar etmek de bizim sorumluluğumuzdur.

Oyun oynama ve dinleme hakkımız var. Ama oyun oynama zamanımızı diğer sorumluluklarımıza ayırdığımız zamanla dengelememiz gerekiyor. Hep oyun oynamak ya da hep ders çalışmak yerine, ders zamanı ders çalışmamız, oyun zamanı oyun oynamamız ya da dinlenmemiz gerekiyor.

Görüşlerimizi ifade etme ve bu görüşlerimizin dikkate alınma hakkımız var. Saçma da olsa ya da aynı fikirde olmasak da herkesin görüşü dinleme, saygı duyma ve alay etmeme sorumluluğumuz var.

Her insan bir isme ve vatandaşlık hakkına sahiptir. İsmi ne olursa olsun, nereden gelirse gelsin, kimsenin ismiyle ve geldiği yerle dalga geçmemiz ve ayrımcılık yapmamamız gerekiyor.

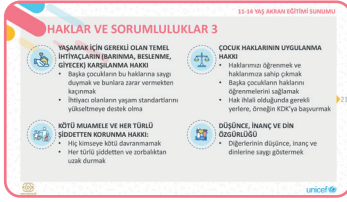
9.

(Slayt 20'yi her seferinde bir kez tıklayarak sunun). Yaşama ve gelişme hakkımız en önemli hakkımızdır. Bu konudaki sorumluluklarımız sağlığını dikkat etmek ve sağlığını zarar veren alışkanlıklardan uzak durmaktır. Uzun süreli hastalıkları olan ve engelli arkadaşlarımız olabilir. Böyle arkadaşlarımıza yardım etmek, onlarla ders çalışmak, oyun oynamak ve zaman geçirmek de sorumluluklarımız arasında.

Hepimiz eşitiz, bu nedenle eşit bir biçimde davranılma ve ayrımcılıktan korunma hakkımız var. Ancak, aynı şekilde kim olduğumuz, cinsiyetimiz, engelli olup olmadığımız, nereden geldiğimizi, hangi dili konuştuğumuz, neye inandığımız veya nerede yaşadığımızı bakmaksızın herkese eşit davranma sorumluluğumuz var.

Temiz suya, besleyici gıdaya ve temiz çevreye sahip olma hakkı ile ilişkili sorumluluklarımız da var. Bunlar; suyu boşa harcamama, suyu ve çevreyi temiz tutma, besinleri çöpe atmama ve yiyeceklerimizi ihtiyacı olanlarla paylaşmaktır.

Özel hayatımıza saygı duyulmasına ilişkin hakkımızla ilgili sorumluluklarımız da diğerlerinin özel hayatına saygı duymak, kimsenin özel eşyasını karıştırmamak ve arkadaşlarımızın kendileriyle ilgili bize verdikleri özel bilgileri kimseye söylememek örnek verilebilir.

10. (Slayt 21'i açın ve her seferinde bir kez tıklayarak açıklayın).

Yaşamak için barınma, gıda ve giyecek ihtiyaçlarımızın karşılanması gerekiyor. Yeterli derecede bunlar karşılanıyorsa daha fazlasına ihtiyacımız yok. Örneğin son moda giyinmek zorunda değiliz. Hele maddi kaynaklarımız yeterli değilse, elimizdekilerle yetinmeyi bilmemiz gerekiyor. Buna karşılık elimizdekilerin fazlalarını da ihtiyacı olan arkadaşlarımızla, komşularımızla ya da diğer insanlarla paylaşmamız gerekiyor.

Eğer bizlerin kötü davranıştan ve her türlü şiddetten korunma hakkımız varsa bizler de diğerlerinin bu haklarına saygı duymalıyız. Her türlü kötü davranıştan, şiddetten ve zorbalıktan uzak durmalıyız.

Devletler çocuk hakların korunmasından ve uygulamasından sorumludurlar. Ama bu konuda bizlerin de sorumlulukları var. Öncelikle haklarımızı öğrenmemiz, haklarımıza sahip çıkmamız, burada yaptığımız gibi, arkadaşlarımızın haklarını öğrenmelerini sağlamamız gerekiyor. Haklarımız ihlal edildiğinde ya da başka bir çocuğun haklarının ihlal edildiğini gördüğümüzde de gerekli kurumlara bildirmemiz, KDK'ya başvurmanız mümkün.

Son olarak hepimizin düşünce, inanç ve din özgürlüğü var. Yani istediğimizi düşünmekte istediğimize inanmakta özgürüz. Bizim bu özgürlüğümüz varsa herkesin düşüncelerine, inançlarına ve dinine saygı göstermemiz gerekiyor.

10. (Slayt 22'yi açın). Şimdi yeniden 10 dakikalık bir ara vereceğiz sonra son oturumumuza geçeceğiz.

Oturum 3: HAK İHLALİ VE KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU

Hedef:

Katılımcıların, hak ihlali durumunda yapabilecekleri şeyler olduğunu fark etmelerini sağlamak.

Kazanımlar:

Eğitimin sonunda katılımcılar:

1. Hak ihlalinin ne olduğunu anlar.
2. Hak ihlallerine ilişkin örnekler verir.
3. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun görevlerini öğrenir.
4. Kamu Denetçiliği Kurumu'na nasıl başvuracağını öğrenir.

Malzemeler:

Eğitim için malzeme: Haklarımı Öğreniyorum sunumu ve projeksiyon ve bilgisayar, 3 adet büyük boy tahta kâğıdı, 6 adet tahta kalem, 4 adet A4 kâğıdı, 4 adet kalem

Süre:

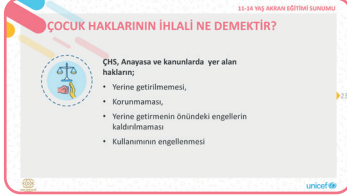
40 dakika

Yöntem ve teknikler:

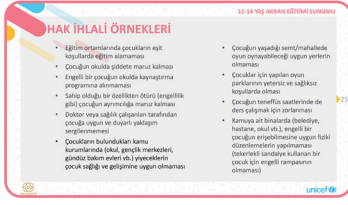
Soru-cevap, anlatım, ikili grup, küçük grup çalışması.

OTURUM PLANI	
Faaliyet	Süre
Hakların İhlal Edilmesi	10 dakika
Kız Çocuğu Etkinliği	10 dakika
KDK Videosu	5 dakika
KDK	15 dakika

Akış:

1. Yeniden merhaba. Bir önceki oturumda çocuk haklarını ele almıştık. Şimdi bu oturumda da çocuk hakları ihlal edildiğinde neler yapabileceğimizi tartışacağız.
2. Sizce, çocuk haklarının ihlal edilmesi ne demektir? (Yanıtları alın). Çocuk haklarının ihlal edilmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde, Anayasa'da ve yasalarda yer alan hakların yerine getirilmemesi ya da çocukların bir nedenle bu haklardan yararlanamaması demektir. (Slayt 23'ü açın ve kısaca açıklayın)
3. Çocuk haklarının yerine getirilmemesi, yani ihlal edilmesi ev, okul, sokak gibi birçok ortamda gerçekleşebilmektedir. Bu konuda aklınıza hangi örnekler geliyor? (Yanıtları alın). Evet, çocukların şiddet görmesi, eğitim alamaması, evlendirilmesi, ağır işlerde çalıştırılması, dilendirilmesi, sağlık hizmetlerinden yararlanamaması çocuk hakları ihlallerine birer örnektir.
4. Peki, videomuzu hatırlayacak olursak, bu Sözleşme'de yer alan hakların yerine getirilmesinden kimler sorumludur? (Yanıtları alın. Slayt 24'ü açın ve bir kez tıklayın). Bu hakların yerine getirilmesinden öncelikle bu Sözleşme'ye imza atan devletler sorumludur. Peki, devletler çocuk haklarının korunması için ne yapmak zorundadır? (Yanıtları alın). Devletler çocuk haklarının yerine getirilmesini, eğer bir engel varsa bu engelin ortadan kaldırılmasını sağlamak zorundadır. Sizin şu anda öğrenim gördüğünüz okulların bina, öğretmen, ders araçları, program vb. hizmetlerini kim karşılıyor? (Cevapları dinleyin.) Sizlerin de ifade ettiği gibi, eğitim, biz çocukların en temel haklarından birisi. Dolayısıyla, Devlet çocuklar ve gençler için okul yapmak, oraya öğretmen atamak, zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim almalarını sağlamakla yükümlüdür.
5. (Slayt 24'e bir kez daha tıklayın) İkinci olarak, çocuk haklarının yerine getirilmesinden çocuğun anne babası sorumlu. Anne babaların haklar konusunda sorumlulukları ne sizce? (Yanıtları alın ve toparlayın). Anne, babalar çocuklarını okula göndermekten, tehlikeden ve şiddetten korumaktan, yeterli sağlık hizmetlerini almalarını sağlamakla sorumludur.
6. (Slayt 24'ü bir kez daha tıklayın) Üçüncü olarak diğer tüm yetişkinler sorumlu, örneğin okulda öğretmenler, okul müdürleri, hastaneye gittiğimizde doktorlar, hemşireler, mahkemede hakimler, savcılar, avukatlar, gazeteciler, komşu teyzeler, amcalar, yani tüm toplum. Tüm yetişkinlerin çocuk hakları ihlaline karşı dikkatli olmaları ve çocukları korumaları gerekiyor.
7. (Slayt 24'ü bir kez daha tıklayın) Son olarak da bizler sorumluyuz. Tabii bu sorumluluğu yerine getirmek için öncelikle hangi haklara sahip olduğumuzu bilmemiz gerekir.

8.

(Slayt 25'i açın ve kısaca hak ihlallerinin üzerinden geçin). Çocuk ihlali örneklerini slaytta görüyorsunuz. Bunlar:

- ▶ Eğitim ortamlarında çocukların eşit koşullarda eğitim alamaması,
- ▶ Çocuğun okulda şiddete maruz kalması,
- ▶ Engelli bir çocuğun okulda kaynaştırma programına alınmaması,
- ▶ Sahip olduğu bir özellikten ötürü (engellilik gibi) çocuğun ayrımcılığa maruz kalması,
- ▶ Doktor veya sağlık çalışanları tarafından çocuğa uygun ve duyarlı yaklaşım sergilenmemesi,
- ▶ Çocukların bulundukları kamu kurumlarında (okul, gençlik merkezleri, gündüz bakım evleri vb.) yiyeceklerin çocuk sağlığı ve gelişimine uygun olmaması,
- ▶ Çocuğun yaşadığı semt/mahallede oyun oynayabileceği uygun yerlerin olmaması,
- ▶ Çocuklar için yapılan oyun parklarının yetersiz ve sağlıksız koşullarda olması,
- ▶ Çocuğun teneffüs saatlerinde de ders çalışmak için zorlanması,
- ▶ Kamuya ait binalarda (belediye, hastane, okul vb.), engelli bir çocuğun erişebilmesine uygun fiziki düzenlemelerin yapılmaması (tekerlekli sandalye kullanan bir çocuk için engelli rampasının olmaması).

9.

(Slayt 26'yı açarak kısaca açıklayın). Haklarımızın ya da başka birinin haklarının ihlal edildiği durumlarda başvurabileceğimiz yerler var. Buralar:

- ▶ Okulumuzun idaresi ya da rehber öğretmenimiz,
- ▶ Polis ya da jandarma,
- ▶ Cumhuriyet başsavcılığı,
- ▶ Mahkemeler,
- ▶ Sosyal hizmet kurumları,
- ▶ Kamu Denetçiliği Kurumu.

Hakların yerine getirilmesinden ya da ihlalinin önlenmesinden devlet sorumludur. Hak ihlali bir suç oluşturuyorsa polise, jandarmaya veya Cumhuriyet savcılığına başvurulur. (Örneğin çocuğun istismar edilmesi, zorla evlendirilmesi.)

Bazı hakların yerine getirilmesi için idareye başvurmak gerekir. (Örneğin engelli haklarından yararlanmak için engelli kartı almak için Belediyeye başvurmak gibi.)

Bazen hakkın ihlal edilmesini engellemek için mahkemeye başvurulabilir. (Örneğin ailesi boşanmış bir çocuğun yanında kalmadığı anne veya babasını görmesinin engellenmesi)

Aile olanaklarının yetersizliği ya da yanlış davranışları çocuğun haklarını ihlal ediyorsa Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne başvurulur. (Örneğin aile ekonomik durumu uygun olmadığı için çocuğu okula göndermiyorsa, parasal yardım için bakım yükümlülüğünü yerine getirmiyorsa kurum bakımı için başvuruda bulunulabilir.)

İdareden olumlu yanıt alamadığımızda da bilgi edinmek için CİMER'e başvurulabilir.

10. Kamu Denetçiliği Kurumunu duymuş muydunuz? Kamu Denetçiliği Kurumu, kısaca KDK çocukların hakları ihlal edildiğinde başvuracakları kurumlardan birisidir. Gelin KDK'ya ilişkin kısa bir video izleyerek başlayalım. (Slayt 27'yi açın. Bağlantı yazısının üzerine gelin ve ctrl tuşuna basarak tıklayın). Evet, arkadaşlar bu kısa film KDK'nın tanıtımına ilişkin. Filmde ombudsmanlık terimi kullanılıyordu. Ombudsman, yabancı kökenli bir kelime ve hak savunucusu demek. Ama biz onun yerine Kamu Denetçiliği Kurumu-KDK'yı kullanacağız.

11. (Slayt 28'i açın ve açıklayın). KDK 2012 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bağlı olarak kurulmuş bir kurumdur. Kamu kurumlarının işleşiyle ilgili şikâyetleri incelemek üzere kurulmuştur.

KDK'da bir Başdenetçi ile beş Denetçi görev yapmaktadır. Her bir Denetçi farklı konulardan sorumlu olarak görevlendirilmiştir. Denetçilerden biri çocuk hakları alanındaki şikâyetlerden sorumludur. Söz konusu Kamu Denetçisine bağlı KDK Çocuk Birimi de çocuk haklarına ilişkin şikâyetlerle ilgilenmektedirler.

12. Eğer Devlet, yani idareler çocuk haklarının ihlali konusunda bir şey yapmıyorsa KDK'ya başvurulabilir. Kimler başvurabilir sizce? (Yanıtları alın ve Slayt 29'u sunun).

İdarenin çocuk haklarını ihlal etmesi durumunda Kamu Denetçiliği Kurumuna;

- ▶ a. Hakkı ihlal edilen çocuğun kendisi bizzat,
- ▶ b. Çocuklar adına anne ve/veya babaları veya yasal temsilcileri,
- ▶ c. Çocuk adına bir dernek veya vakıf veya herhangi bir yetişkin veya çocuk,
- ▶ d. Turistler, mülteciler ve sığınmacılar gibi yabancı uyruklu kişiler.

13. Çocuklar, KDK'ya hangi konularda şikâyetle bulunabilir? (Slayt 30'u açın)

Şimdi yine bir grup çalışması yapalım. (Sıra ile katılımcılara 1, 2, 3 ve 4 numaralarını verin. Daha sonra verilen numaralara göre katılımcıların dört gruba ayrılmasını sağlayın.) 1. grup, eğitim hakkının ihlaline ilişkin hangi sorunlar olabileceğini tartışacak. Yani hangi eylemler çocukların eğitim hakkından yararlanmamasına yol açabilir? Eğitim hakkı deyince sadece okula gitmeyi düşünmeyelim. Okulda iyi bir eğitim alınması, çocuklara iyi ve eşit davranılması da eğitim hakkı içinde yer alıyor. 2. grup, sağlık hakkının ihlaline ilişkin sorun örnekleri üzerinde çalışacak. Yani, kimlerin hangi eylemleri çocukların sağlıklı olma hakkını elinden alıyor? 3. grup, oyun oynama ve boş zamanı değerlendirme hakkının ihlali konusunda çalışacak. Yani kimlerin hangi eylemleri çocukların oyun ve boş zamanı geçirme hakkını engelliyor? 4. grup da engelli çocukların haklarının ihlal edilmesi konusunda çalışacak. Yani engelli çocuklar için eğitim, sağlık, ulaşım ya da herhangi bir hizmeti alma hakları nasıl engelleniyor olabilir? (Her gruba bir A4 kâğıdı ve kalem verin.) Her grup kendi konusunu tartışıp vardığı sonuçları verdiğimiz kağıtlara not etsin. Aranızdan bir sözcü seçin. Sözcü çalışma sonunda bu notları bize sunacak. Bu çalışma için 5 dakika süreniz var.

14. Süremiz bitti. Şimdi sunumlarını yapalım (Her gruptan bir kişinin sunum yapmasını sağlayın. Eksik konu varsa aşağıdaki listeden tamamlayın. Her sunumdan sonra katılımcıya teşekkür edin. (Aşağıdaki bilgi notundan yararlanarak konuyu toparlayın).

BİLGİ NOTU

KDK'ya Başvurulacak Konu Örnekleri

Eğitim hakkı ile ilgili yaşanabilecek sorunlara örnekler

- ▶ Çocuğun okulda öğretmeni veya bir idareci tarafından fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddete maruz bırakılması,
- ▶ Eğitim ortamlarında tüm çocukların eşit koşullarda eğitim alması için gerekli düzenlemelerin yapılmaması,
- ▶ Engelli bir çocuğun okulda kaynaştırma programına alınmaması,
- ▶ Engelinden veya başka bir özelliğinden dolayı bir çocuğun eğitim ortamında ayrımcılığa maruz kalması,
- ▶ Çocuğun okulda akran zorbalığına maruz kalması ve bununla ilgili okulda herhangi bir önlemin alınmaması,
- ▶ Devlet okullarında ilköğretimde eğitim ücretsiz olmasına rağmen kayıt sırasında para alınması,
- ▶ Eğitim ortamlarında fiziksel yaralanmalara, kazalara engel olacak fiziksel güvenlik önlemlerinin alınmamış olması,
- ▶ Çocuğun akademik başarısına göre sınıf içinde farklı muameleye maruz bırakılması.

Sağlık hakkı ile ilgili yaşanabilecek sorunlara örnekler

- ▶ Çocukların bulundukları kamu kurumlarında (okul, gençlik merkezleri, gündüz bakım evleri vb.) yiyeceklerin çocuk sağlığı ve gelişimine uygun olmaması.
- ▶ Hekim veya sağlık çalışanları tarafından muayene veya sağlık hizmeti sunumu esnasında çocuğa uygun ve duyarlı bir yaklaşım sergilenmemesi,
- ▶ Hava, su ve çevre kirliliği gibi çocukların sağlığını olumsuz etkileyen koşullarla ilgili tedbir alınmaması,

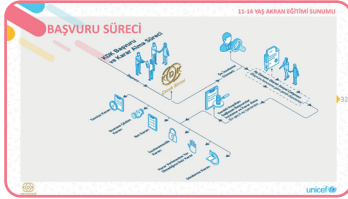
Oyun, boş zaman hakkı ile ilgili yaşanabilecek sorunlara örnekler

- ▶ Çocuğun yaşadığı semt/mahallede oyun oynayabileceği uygun yerlerin olmaması,
- ▶ Çocuklar için yapılan oyun parklarının yetersiz veya sağlıksız koşullarda olması,
- ▶ Çocuğun teneffüs saatlerinde de ders çalışmak için zorlanması,
- ▶ Bir sinema veya tiyatro salonunun özel gereksinimi olan çocuklar için erişilebilir olmaması,
- ▶ Her çocuğun erişebileceği uzaklıktaki çevrede oyun ve dinlenme alanlarının olmaması,
- ▶ Spor ve kültürel faaliyetler için okullarda alanların bulunmaması veya çocukların yaşadığı yakın çevrede gençlik veya kültür merkezlerinin bulunmaması.

Engelli çocukların hakları ilgili yaşanabilecek sorunlara örnekler

- ▶ Belediye otobüslerinin fiziksel engeli olan bir çocuğun kullanabileceği şekilde düzenlenmemesi,
- ▶ Kamuya ait binalarda (belediye, hastane, okul vb.), engelli bir çocuğun erişebilmesine uygun fiziki düzenlemelerin yapılmaması (tekerlekli sandalye kullanan bir çocuk için engelli rampasının olmaması),
- ▶ Okula ulaşımında toplu taşımanın bulunmaması.

KDK'ya yapılacak başvuru konuları yukarıda verilen örneklerle sınırlı değildir. İdarenin (okul, hastane, belediye gibi) her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışları şikâyet konusu edilebileceğinden yukarıdaki örneklerin dışında farklı konularda da başvurular yapılabilmektedir.

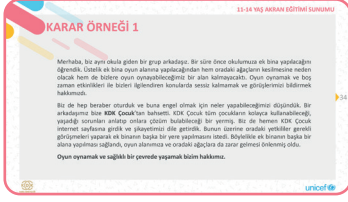
15. Peki nasıl başvuru yapılıyor? Cevapları dinleyin. Sonra, Slayt 31'i sunun). KDK'ya başvuru, E-başvuru, E-devlet üzerinden, şahsen, e-posta ile, Kaymakamlık ve Valilikler yolu ile yapılmaktadır. KDK'ya başvuru ücretsizdir ve başvurular gizli tutulmaktadır.

16. (Slayt 32'yi açarak açıklayın). Başvuru, elektronik ortamda, doğrudan www.kdkcocuk.gov.tr internet adresi üzerinden başvuru yapılabilir. Başvurunun incelenmesi için Çocuk Birimindeki uzman görevlendirilir; ancak gerekmesi halinde bir meslek elemanı da (psikolog gibi) çocuk veya ailesi ile görüşmek üzere eş zamanlı olarak sürece dahil olabilir. Bu durumda telefon yolu ile başvuruyla ulaşmış görüşen meslek uzmanı bir rapor hazırlar ve başvurudan sorumlu uzman ile paylaşır. Gerekli görüşme ve incelemelerin ardından Uzman kararı hazırlar ve Kamu Denetçisi'nin onayına sunar. Karar başvuruyla posta yoluyla bildirildiğinden gerekli iletişim bilgilerinin eksiksiz ve doğru paylaşımı önemlidir. Başvuru süreci çocuk, anne-babası veya yasal temsilcisi ve diğer başvuranlar açısından benzer şekilde işler.

17. (Slayt 33'ü sunun). KDK, kendisine yapılan başvuruyu inceledikten sonra, başvuru hakkında bir karar verir. Başvuru sonucunda verilebilecek karar türleri şunlardır:

- ▶ a. Tavsiye Kararı
- ▶ b. Dostane Çözüm Kararı
- ▶ c. Ret Kararı
- ▶ d. İncelenemezlik Kararı
- ▶ e. Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar
- ▶ f. Gönderme Kararı
- ▶ g. Kismen Tavsiye Kismen Ret Kararı

(Karar türlerini söyleyin çok kısa açıklayın).

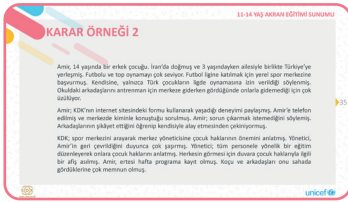

18.

Şimdi gelin KDK'nın verdiği karar örneklerini görelim. (Slayt 34'ü açın ve aşağıdaki örneği okuyun).

"Merhaba, biz aynı okula giden bir grup arkadaşız. Bir süre önce okulu-muza ek bina yapılacağını öğrendik. Üstelik ek bina oyun alanına yapılacağından hem oradaki ağaçların kesilmesine neden olacak hem de bizlere oyun oynayabileceğimiz bir alan kalmayacaktı. Biz de hep beraber oturduk ve buna engel olmak için neler yapabileceğimizi düşündük. Bir arkadaşımız bize KDK Çocuk'tan bahsetti. KDK Çocuk tüm çocukların kolayca kullanabileceği, yaşadığı sorunları anlatıp onlara çözüm bulabileceği bir yermiş. Biz de hemen KDK Çocuk internet sayfasına girdik ve şikâyetimizi dile getirdik. Bunun üzerine oradaki yetkililer gerekli görüşmeleri yaparak ek binanın başka bir yere yapılmasını istedi. Böylelikle ek binanın başka bir alana yapılması sağlandı, oyun alanımıza ve oradaki ağaçlara da zarar gelmesi önlenmiş oldu."

Sizce burada çocukların hangi hakları ihlal edilmiştir? (Yanıtları alın) Sizlerin de ifade ettiği gibi, bu çocukların oyun oynama ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakları ihlal edilmiştir. Peki, sessiz kalmayarak hangi haklarını kullanmış oldular? (Yanıtları alın). Sizlerin de söylediği gibi görüşlerini ifade etme ve katılım haklarını kullandılar.

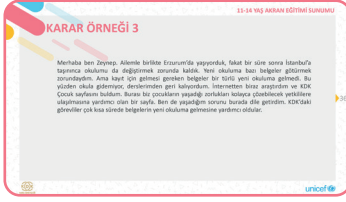

19.

(Slayt 35'i gösterin ve aşağıdaki örneği okuyun). Bir örnek daha görelim.

Amir, 14 yaşında bir erkek çocuğu. İran'da doğmuş ve 3 yaşındayken ailesiyle birlikte Türkiye'ye yerleşmiş. Futbolu ve top oynamayı çok seviyor. Futbol ligine katılmak için yerel spor merkezine başvurmuş. Kendisine, yalnızca Türk çocukların ligde oynamasına izin verildiği söylenmiş. Okuldaki arkadaşlarını antrenman için merkeze giderken gördüğünde onlarla gidemediği için çok üzülüyor. Amir; KDK'nın internet sitesindeki formu [bağlantı adresi] kullanarak yaşadığı deneyimi paylaşmış. Amir'e telefon edilmiş ve merkezde kiminle konuştuğu sorulmuş. Amir; sorun çıkarmak istemediğini söylemiş. Arkadaşlarının şikâyet ettiğini öğrenip kendisiyle alay etmesinden çekiniyormuş. KDK; spor merkezini arayarak merkez yöneticisine çocuk haklarının önemini anlatmış. Yönetici, Amir'in geri çevrildiğini duyunca çok şaşırılmış. Yönetici; tüm personele yönelik bir eğitim düzenleyerek onlara çocuk haklarını anlatmış. Herkesin görmesi için duvara çocuk haklarıyla ilgili bir afiş asılmış. Amir, ertesi hafta programa kayıt olmuş. Koçu ve arkadaşları onu sahada gördüklerine çok memnun olmuş."

Sizce Amir'in hangi hakkı ihlal edilmiştir? (Yanıtları alın) Sizlerin de ifade ettiği gibi, Amir'in ayrımcılığa maruz kalmama hakkı ihlal edilmiştir.

20.

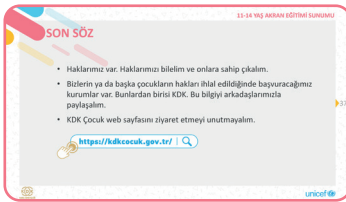
(Slayt 36'yı açın ve aşağıdaki örneği okuyun). Gelin bir örnek daha okuyalım

“Merhaba ben Zeynep. Ailemle birlikte Erzurum'da yaşıyorduk, fakat bir süre sonra İstanbul'a taşınınca okulumu da değiştirmek zorunda kaldık. Yeni okuluma bazı belgeler götürmek zorundaydım. Ama kayıt için gelmesi gereken belgeler bir türlü yeni okuluma gelmedi. Bu yüzden okula gidemiyordum, derslerimden geri kalıyordum. İnternetten biraz araştırdım ve KDK Çocuk sayfasını buldum. Burası biz çocukların yaşadığı zorlukları kolayca çözebilecek yetkililere ulaşılmasına yardımcı olan bir sayfa. Ben de yaşadığım sorunu burada dile getirdim. KDK'daki görevliler çok kısa sürede belgelerin yeni okuluma gelmesine yardımcı oldular”.

Sizce Zeynep'in hangi hakkı ihlal edilmiştir? (Yanıtları alın) Sizlerin de ifade ettiği gibi, Zeynep'in eğitim hakkı ihlal edilmiştir.

21.

Oturumumuzun ve eğitimimizin sonuna geldik. Neler üzerinde durduk bir özetleyelim. Herkesin bugün konuştuğumuz konuyla ilgili kısa bir cümle kurmasını istiyorum. Sıradan başlayalım (Paylaşımları dinleyin ve Slayt 37'yi açarak eğitimi toparlayın).

22.

(Slayt 38'i açın) Son olarak, eğitime katıldıkları için katılımcılara teşekkür ederek eğitimi bitirin.

Eğitimcilere not: Eğitimlerde kılavuza bağlı kalın ve eğitimleri bu kılavuzda yer aldığı gibi verin. Bu oturumlarda yer alan bilgiler, detaylı bir biçimde Bölüm 3'te verilmiştir. Eğitim vermeden önce o bölümü okuduğunuzdan emin olun.

EKLER

EK 1: PLANLAMA TABLOSU

EK 2: KATILIMCI LİSTESİ

EK 3: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞME ÖZETİ

EK 4: BENİM İÇİN ÇOK ÖNEMLİ OLAN ŞEYLER

EK 5: HAKLARIMIZ V SORUMLULUKLARIMIZ 1

EK 6: HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ 2

EK 7: HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ 3

EK 8: RAPOR FORMATI

EK 1: PLANLAMA TABLOSU

Okulun adı :

Sorumlu öğretmenin adı ve soyadı :

Faaliyetin adı	Faaliyetin açıklaması	Faaliyetin süresi (ne zaman başlayıp biteceği)/tarihi	Faaliyetten faydalanması beklenen öğrenci sayısı	Faaliyetten sorumlu öğrencilerin adı ve soyadı

[illegible]

EK 3: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME¹**1 Çocuğun tanımı**

18 yaşın altındaki her birey çocuktur.

7 Nüfus kaydı, isim, vatandaşlık, bakım

Her çocuk bir isim ve vatandaşlık ile nüfus kütüğüne kaydedilme ve mümkün olduğu ölçüde ana-babası tarafından bakılma hakkına sahiptir.

2 Ayrımcılık yapmama

Irkı, rengi, cinsiyeti, dili, düşünceleri, ulusal, etnik ve sosyal kökeni, engellilik durumu, ailevi durumları ne olursa olsun tüm çocuklar Sözleşme'de yer alan tüm haklara sahiptirler.

8 Kimliğin korunması

Devletler, çocuğun kimliğini korumalı ve ona saygı göstermeli; ismi, uyruğu ve aile bağlarının hukuka aykırı şekilde değiştirilmesini engellemelidir.

3 Çocuğun yüksek yararı

Çocuklara yönelik tüm eylemlerde çocuğun yararı birinci öncelik olmalıdır.

9 Aileden ayrı düşme

Çocuğun yüksek yararına olan haller (örneğin, istismar ya da ihmâl) dışında çocuk ana-babasından ayrılmalıdır. Ana-babanın sorumluluklarına ilişkin kararlarda çocuğun görüşü sorulmalıdır. Zarar göreceği haller dışında, çocuk her iki ebeveyni ile kişisel ilişkisini sürdürme hakkına sahiptir.

4 Hakları korunması

Devletler tüm çocukların haklarını korumak için mümkün olan azami çabayı göstermelidir.

10 Aile bütünlüğü

Çocuk veya ana-babası tarafından, ailenin birleşmesi amacıyla yapılan ülkeye girme başvurusu, kendisine başvuru yapılan taraf devletçe olumlu, insani ve ivedi bir tutumla ele alınır. Ana-babası ayrı devletlerde oturan bir çocuk hem ana hem de babası ile doğrudan görüşme hakkına sahiptir.

5 Ana-babaların yol gösterme görevi

Devletler; çocuğun sahip olduğu hakları doğru şekilde kullanabilmesini sağlamak için ana-babanın, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusundaki hak ve ödevlerine saygı gösterirler.

6 Yaşama ve gelişme

Her çocuk yaşama hakkına sahiptir. Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

11 Kaçırma ve insan ticareti

Devletler, çocukların yasadışı yollarla ülke dışına çıkarılması ve geri dönmelerinin engellenmesi halleriyle mücadele için önlemler alırlar.

¹ UNICEF Çocuk Hakları Sözleşmesi Çocuk Versiyonu ve KDK ÇHS Özeti dokümanlarından uyarlanmıştır.

12 Çocuğun görüşlerine saygı

Her çocuk kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme ve görüşlerinin dikkate alınması hakkına sahiptir.

13 İfade özgürlüğü

Her çocuk, görüşlerini özgürce ifade etme ve hukuka uygun olduğu sürece her türlü bilgiyi araştırma ve elde etme hakkına sahiptir.

14 Düşünce, inanç ve din özgürlüğü

Her çocuk düşünce ve inanç özgürlüğüne ve başkalarının haklarını engellemediği sürece dini vecibelerini yerine getirme hakkına sahiptir. Devletler, ana-babanın bu hakların kullanılması konusunda çocuğa yol gösterme hakkına saygı gösterirler.

15 Dernek kurma hakkı

Her çocuk -başkalarının haklarını engellemediği sürece- diğer çocuk ve gençlerle bir araya gelme, grup ve kuruluşlara katılma hakkına sahiptir.

16 Mahremiyet Hakkı

Her çocuk mahremiyet hakkına sahiptir. Hukuk düzeni çocuğun özel, aile ve ev yaşantısını güvence altına alır.

17 Bilgiye erişim

Her çocuk kitle iletişim araçları vasıtasıyla güvenilir bilgiye erişme hakkına sahiptir. Televizyon, radyo, gazete ve diğer iletişim araçları çocukların anlayabileceği bilgiler sunmalıdır. Devletler, çocukların, kendilerine zarar verebilecek içeriklerinden korunmasına yardımcı olmalıdır.

18 Ana-babanın görevleri, devlet yardımı

Her iki ebeveyn de çocuğun yetiştirilmesinden sorumludur ve her zaman çocuğun yüksek yararını dikkate alarak hareket etmelidir. Özellikle çocuğun ana-babasının çalışması halinde, devletler çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada gerekli hizmetleri sağlayarak ana-babaya destek sunmalıdır.

19 Çocuğun her türlü şiddetten korunması

Devletler, çocuğun ana-babası ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin her türlü şiddet veya istismarına, ihmal ya da kötü muamelesine karşı korunması için gereken bütün önlemleri alırlar.

20 Ailesinden yoksun çocuklar

Bir çocuğun ailesi tarafından bakılmasının mümkün olmadığı hallerde, Devletler çocuğun dini, kültürü ve diline saygı gösteren kişiler tarafından gereken şekilde bakılmasını sağlamalıdır.

21 Evlat edinme

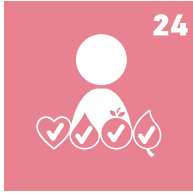
Bir çocuk evlat edinildiyse en önemli öncelik, çocuğun yüksek yararı olmalıdır. Çocuğun doğduğu ülke veya başka bir ülkede evlat edinilip edinilmediği fark etmeksizin çocuğa aynı koruma ve standartlar uygulanır.

22 Mülteci çocuklar

Devletler, mülteci sayılan veya mülteci statüsü kazanmaya çalışan bir çocuğun, diğer tüm çocuklarla eşit haklardan faydalanmasını sağlamalıdır. Devletler, mülteci çocuğun ailesi ile yeniden bir araya gelebilmesi için yürütülen gayretlere destek olmalıdır. Bunun mümkün olmadığı hallerde, çocuk koruma altına alınmalıdır.

23 Engelli çocuklar

Engelli çocuklar, saygınlıklarını güven-
ce altına alan, özgüvenlerini geliştiren
ve toplumsal yaşama etkin biçimde
katılmalarını kolaylaştıran şartlar al-
tında eksiksiz bir yaşam sürme hakkı-
na sahiptir. Devletler, engelli çocuklara
ücretsiz bakım ve yardım sunmak için
gerekten azami çabayı gösterirler.

24 Sağlık, su, gıda, çevre

Her çocuk mümkün olan en iyi sağlık
düzeyine kavuşma hakkına sahiptir.
Devletler, çocuğun sağlıklı kalması-
nı sağlamak amacıyla kaliteli sağlık
hizmetleri, temiz su, besleyici gıda
ve temiz bir çevre sunmalıdır. Bu ko-
nuda zengin devletler yoksul devlet-
lere yardımcı olmalıdır.

25 Bakım hizmetlerinin takibi

Evinden başka bir yere (bakımevi,
hastane veya cezaevine) yerleştiril-
en çocuk, gördüğü tedavi ve yerleş-
tirilmesine bağlı diğer tüm şartların
belli aralıklarla gözden geçirilmesi
hakkına sahiptir.

26 Sosyal güvenlik

Devletler ihtiyaç sahibi ailelerin ço-
cuklarına daha çok mali kaynak
ayırmalıdır.

27 Yeterli yaşam standardı

Her çocuğun bedensel, toplumsal ve
zihinsel gelişim ihtiyaçlarını karşıla-
yan yeterli bir hayat seviyesine sahip
olma hakkı vardır.

28 Eğitim hakkı

Her çocuk eğitim hakkına sahip-
tir. İlköğretim parasız olmalıdır. Her
çocuk ortaöğretim hizmetlerine eri-
şebilmelidir. Okullardaki disiplin uy-
gulamaları çocukların insan olarak
taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde
olmalıdır. Bu konuda zengin ülkeler
yoksul ülkelere yardımcı olmalıdır.

29 Eğitimin amaçları

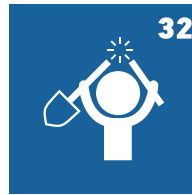
Eğitimin amacı çocuğun kişiliği-
nin, becerilerinin ve yeteneklerinin
mümkün olduğunca geliştirilmesi
olmalıdır. Eğitim; çocuğu insan hak-
larına, ana-babasına, kendi kültürü
ile diğer kültürlerle ve çevreye saygı
duymaya teşvik etmelidir.

30 Azınlık gruplara mensup çocuklar

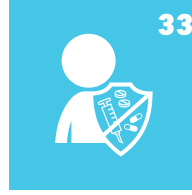
Her çocuk, yaşadığı ülkedeki insan-
ların çoğunluğu tarafından paylaşı-
lmasa bile ailesinin dili, gelenekleri
ve dini hakkında bilgi edinme ve
bunları icra etme hakkına sahiptir.

31 Boş zaman, oyun zamanı ve kültür

Her çocuk dinlenme, oynama ve çe-
şitli kültürel ve sanatsal faaliyetlere
katılma hakkına sahiptir.

32 Çocuk işçiliği

Devletler, çocukları kendileri için
tehlikeli olabilecek veya sağlıkları
veya eğitimlerine zarar verebilecek
işlerde çalıştırılmaktan korumalıdır.

33 Uyuşturucu maddelerin kullanımı

Devletler, çocukları uyuşturucu
maddelerin yasadışı kullanımına
karşı korumalıdır.

34 Çocuk istismarı

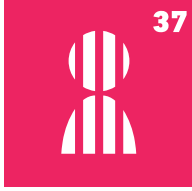
Devletler, çocukları cinsel istismar
ve suistimale karşı korumalıdır.

35 Kaçırma

Devletler, çocukların kaçırılmasını
veya para karşılığı satılmasını engel-
lemelidir.

36 Diğer sömürü ve istismar çeşitleri

Devletler, çocukları diğer tüm sömürü ve istismar çeşitlerine karşı korumalıdır.

37 Özgürlüğünden yoksun bırakma

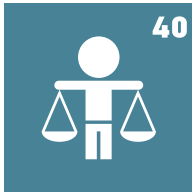
Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimane muamele veya cezaya tâbi tutulamaz. Bir çocuğun tutuklanması veya hapsi ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır. Ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklar yetişkinlerle aynı yerde tutulmamalı ve aileleriyle irtibatlarını sürdürebilmelidir.

38 Savaş ve silahlı çatışmalar

Devletler savaştan etkilenen çocukların korunması ve bakım altına alınması için mümkün olan azami çabayı gösterirler. Devletler 15 yaşından küçük çocukların savaşa katılmasına veya silah altına alınmasına izin vermemelidir.

39 Çocuk mağdurların rehabilitasyonu

İhmal, sömürü ya da istismar, işkence ya da silahlı çatışma mağduru olan çocukların sağlığına yeniden kavuşması ve onuru ve öz saygısını yeniden kazanması için özel yardım sunulmalıdır.

40 Çocuk adaleti

Kanunları ihlal ettiği iddia edilen veya kabul edilen bir çocuğa, insana yaraşır ve saygın bir şekilde muamele edilmelidir. Çocukların avukatından destek alma ve yaş veya içinde bulunduğu durumu dikkate alan adil bir yargılamaya tabi tutulma hakkı vardır. Çocuğun mahremiyet hakkına daima saygı gösterilmelidir.

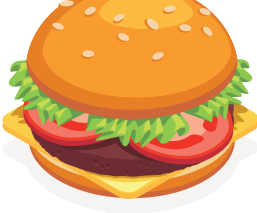
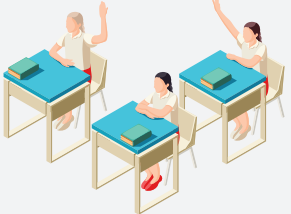
41 Daha ileri düzeydeki ulusal standartların uygulanması

Belirli bir ülkenin mevzuatı çocuklara sözleşme maddelerinden daha iyi koruma sağlıyorsa, söz konusu mevzuat aynen uygulanmaya devam etmelidir.

42 Sözleşme konusunda bilgilendirme

Devletler, çocuklar ve yetişkinleri sözleşme hakkında bilgilendirmelidir.

EK 4: BENİM İÇİN ÇOK ÖNEMLİ OLAN ŞEYLER

Barınma ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Bilgisayar ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Son moda giysiler ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli
Her türlü şiddetten ve kötü muameleden korunma ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Temiz Hava ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Pahalı bir tatil ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli
Son model cep telefonu ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Eğitim ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Besleyici gıdalar ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli
Kendinize ait bir odanızın olması ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Eşit ve ayrımcı olmayan muamele ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Hamburger ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli
Fikrinizin sorulması ve görüşlerinizin dikkate alınması ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	Oyun oynama ve dinlenme ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli	İstediğiniz gibi harcayacağınız para ☐ Çok önemli ☐ Daha az önemli

EK 5: HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ 1

HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

EĞİTİM HAKKI:

OYUN VE DİNLENME HAKKI:

GÖRÜŞLERİNİ İFADE ETME VE DİKKATE ALINMA HAKKI:

İSİM VE VATANDAŞLIK HAKKI:

EK 6: HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ 2

HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

YAŞAMA VE GELİŞME HAKKI:

EŞİT DAVRANILMA VE AYRIMCILIKTAN KORUNMA HAKKI:

ÖZEL HAYATA SAYGI DUYULMA HAKKI:

TEMİZ SU, YETERLİ GIDA VE TEMİZ ÇEVREYE SAHİP OLMA HAKKI:

EK 7: HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ 3

HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

YAŞAMAK İÇİN GEREKLİ OLAN TEMEL İHTİYAÇLARIN (BARINMA, BESLENME, GİYECEK) KARŞILANMA HAKKI:

KÖTÜ MUAMELE VE HER TÜRLÜ ŞİDDETEN KORUNMA HAKKI:

ÇOCUK HAKLARININ UYGULANMASI HAKKI:

DÜŞÜNCE, İNANÇ VE DİN ÖZGÜRLÜĞÜ:

EK 8: 11-14 YAŞ AKRAN EĞİTİMİ RAPORU

Eğitimin yapıldığı yer	
Eğitim tarihi	... / ... / 20 ...
Eğitimcinin adı ve soyadı	
Katılımcı sayısı	K: E: T:
Eğitimin olumlu yönleri	
Yaşanan zorluklar	
Çözüm önerileri	
İhtiyaçlar	

Eğitimcinin adı ve soyadı: İmza:

T.C. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

